

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

**برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.)
اخلاق پزشکی**

(مشخصات کلی، برنامه، سرفصل دروس و نحوه ارزشیابی)

مصوب شصت و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

مورخ ۱۳۹۷/۴/۲۴

رای صادره در شصت و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی مورخ ۱۳۹۷/۴/۲۴ در مورد

برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی

۱- برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی با اکثریت آراء به تصویب رسید.

۲- برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی از تاریخ ابلاغ قابل اجرا است.

مورد تأیید است

دکتر سید حسن امامی رضوی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

مورد تأیید است

دکتر جمشید حاجتی

دبیر شورای آموزش علوم پایه پزشکی،

بهداشت و تخصصی

مورد تأیید است

دکتر باقر لاریجانی

معاون آموزشی

و دبیر شورای آموزش پزشکی و تخصصی

رای صادره در شصت و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی مورخ ۱۳۹۷/۴/۲۴ در

مورد برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی صحیح است و به مورد اجرا

گذاشته شود.

دکتر سید حسن هاشمی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و

رئیس شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

بسمه تعالی

برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی

رشته: اخلاق پزشکی علوم پزشکی

دوره: دکتری تخصصی (Ph.D.)

دبیرخانه تخصصی: دبیرخانه شورای آموزش علوم پایه پزشکی، بهداشت و تخصصی

شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی در شصت و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۷/۴/۲۴ بر اساس طرح دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی که به تأیید دبیرخانه شورای آموزش علوم پایه پزشکی، بهداشت و تخصصی رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در پنج فصل (مشخصات کلی، برنامه، سرفصل دروس، استانداردها و ارزشیابی برنامه) شرح پیوست تصویب کرد و مقرر می‌دارد:

۱- برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی از تاریخ ابلاغ برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجرا است.

الف- دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اداره می‌شوند.

ب- موسساتی که با اجازه رسمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و براساس قوانین، تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی می‌باشند.

ج- مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

۲- از تاریخ ابلاغ این برنامه کلیه دوره‌های آموزشی و برنامه‌های مشابه مؤسسات در زمینه دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی در همه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مذکور در ماده ۱ منسوخ می‌شوند و دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی یاد شده مطابق مقررات می‌توانند این دوره را دایر و برنامه جدید را اجرا نمایند.

۳- مشخصات کلی، برنامه درسی، سرفصل دروس، استانداردها و ارزشیابی برنامه دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) اخلاق پزشکی در پنج فصل جهت اجرا ابلاغ می‌شود.

اسامی اعضای کمیته بازنگری برنامه آموزشی رشته اخلاق پزشکی در مقطع دکتری تخصصی (Ph.D.)

علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	آقای دکتر باقر لاریجانی
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	خانم دکتر فاطمه سادات نبیری
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	آقای دکتر علیرضا پارساپور
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	خانم دکتر پونه سالاری
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	آقای دکتر احسان شمسی گوشکی
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	خانم دکتر فریبا اصغری
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	آقای دکتر علیرضا باقری
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	آقای دکتر مجتبی پارسا
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	آقای دکتر حمیدرضا نمازی
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	آقای دکتر امیر احمد شجاعی
وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی	خانم زهره قربانیان
وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی	خانم مریم مراقی

همکاران دبیرخانه شورای آموزش علوم پایه پزشکی، بهداشت و تخصصی

علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	خانم دکتر شهلا خسروی
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران	خانم دکتر فرحناز خواجه نصیری
علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران	خانم دکتر معصومه خیرخواه
کارشناس دبیرخانه شورای آموزش علوم پایه پزشکی، بهداشت و تخصصی	خانم لیدا طیبی

همکاران دبیرخانه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

معاون دبیرخانه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی	آقای دکتر سیدعبدالرضا مرتضوی طباطبایی
کارشناس مسئول دبیرخانه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی	خانم راحله دانش نیا
کارشناس دبیرخانه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی	خانم زهره قربانیان
کارشناس دبیرخانه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی	خانم مریم مراقی

لیست اعضا و مدعوین حاضر در دویستمین

جلسه شورای معین شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی مورخ ۱۳۹۷/۳/۲۰

حاضرین:

- خانم دکتر هستی ثنائی شعار (نماینده معاونت بهداشت)
- خانم دکتر مهرناز خیراندیش (نماینده سازمان غذا و دارو)
- خانم الهام حبیبی (نماینده معاونت تحقیقات و فناوری)
- خانم دکتر فاطمه سادات نیری
- آقای دکتر فرزاد ادهمی مقدم (به نمایندگی از معاون علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی)
- آقای دکتر اسماعیل ایدنی
- آقای دکتر حسن بهبودی
- آقای دکتر مهدی تهرانی دوست
- آقای دکتر محمدتقی جغتایی
- آقای دکتر محمد جلیلی
- آقای دکتر جمشید حاجتی
- آقای دکتر سیدجواد حاجی میراسماعیل
- آقای دکتر سیدعلی حسینی
- آقای دکتر سیدمنصور رضوی
- آقای دکتر محمد شریف زاده
- آقای دکتر طیب قدیمی (نماینده معاونت درمان)
- آقای دکتر عباس منزوی
- آقای دکتر عظیم میرزا زاده
- آقای دکتر فریدون نوحی
- آقای دکتر سیدحسن امامی رضوی

مدعوین:

- خانم دکتر پونه سالاری
- خانم دکتر شهلا خسروی
- آقای دکتر سیدعبدالرضا مرتضوی طباطبایی

لیست حاضرین شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی در زمان تصویب برنامه آموزشی

رشته اخلاق پزشکی در مقطع دکتری تخصصی (Ph.D.)

حاضرین:

- خانم دکتر مریم حضرتی
- خانم دکتر فاطمه سادات نیری
- آقای دکتر باقر لاریجانی
- آقای دکتر رضا ملک زاده
- آقای دکتر علیرضا رئیسی
- آقای دکتر حمید اکبری
- آقای دکتر اسماعیل ایدنی
- آقای دکتر علی بیداری
- آقای دکتر مهدی تهرانی دوست
- آقای دکتر محمدتقی جغتایی
- آقای دکتر جمشید حاجتی
- آقای دکتر سیدجواد میراسماعیل
- آقای دکتر غلامرضا خاتمی نیا
- آقای دکتر سیدعلی حسینی
- آقای دکتر علیرضا سلیمی (نماینده رئیس کل سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران)
- آقای دکتر محمد شریف زاده
- آقای دکتر محمدرضا صبری
- آقای دکتر سید امیرمحسن ضیائی
- آقای دکتر طیب قدیمی (نماینده معاونت درمان)
- آقای دکتر حسین کشاورز
- آقای دکتر عباس منزوی
- آقای دکتر عظیم میرزاده
- آقای دکتر سیدحسن امامی رضوی
- آقای دکتر سیدعبدالرضا مرتضوی طباطبایی

فصل اول
برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.)
رشته اخلاق پزشکی

دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) رشته اخلاق پزشکی دوره ای است که طی آن دانشجویان اصول اخلاقی مبتنی بر تعهدات حرفه ای خود و به طور کلی علم اخلاق پزشکی را فرا گرفته و با تنظیم رفتار و تدوین اصول حاکم بر رفتار شغلی حرف علوم پزشکی آشنا می شوند. علم اخلاق پزشکی شاخه ای از اخلاق هنجاری و دارای دو جنبه نظری و عملی است که در بعد نظری به تبیین مبانی و مفاهیم فلسفی زیربنایی این علم، تشریح نظریه های اخلاقی موجود و ارتباط آن با فرهنگ ها، مذاهب و آداب و رسوم جوامع مختلف پرداخته و در بعد عملی با تکیه بر مبانی نظری، مسایل، مشکلات و مباحث مطرح اخلاقی را در حیطه طب و مراقبت های بهداشتی مورد بحث قرار می دهد و چارچوبی کاربردی برای تصمیم گیری اخلاقی ارائه می دهد. مأموریت اصلی گروه آموزشی اخلاق پزشکی "تربیت و آماده سازی متخصص هایی است که بر پایه یک بینش جامع نسبت به مبانی فلسفی، فقهی و اخلاق اسلامی و نیز آشنایی جامع نسبت به نظریات و نگرش دانشمندان صاحب نظر در عرصه جهانی بتوانند به نحو مطلوبی در برخورد با مسایل و معضلات اخلاقی به وجود آمده در علوم پزشکی تصمیم گیری نمایند". هم چنین در طی این دوره مهارت های علمی و عملی لازم در زمینه مشاوره، آموزش و پژوهش در جهت رشد و شکوفایی علم اخلاق پزشکی در کشور آموزش داده می شود.

با توجه به اینکه متخصصین این رشته باید در طول دوره تحصیلی دانش کافی از علوم مرتبط با اخلاق پزشکی را کسب نمایند تا توانایی نقد و تحلیل منطقی اخلاقی را داشته باشند. به این منظور کوریکولوم مصوب سال ۸۷ که دارای اشکالات جدی بود مورد بازنگری قرار گرفت. از جمله اینکه دروسی تحت عناوین فلسفه اخلاق و جامعه شناسی پزشکی جزو دروس اختصاصی اختیاری بود که به دلیل محدودیت ارائه واحد در طول دوره آموزشی دانشجویان و ضرورت پوشش هر چه کاملتر دروس دوره به ویژه دروس پیش نیاز امکان ارائه آن وجود نداشت و لزوم تدریس این دروس به دانشجویان احساس می شد. از سوی دیگر لازم است متخصصین اخلاق پزشکی توان تحلیل اخلاقی و تفکر منطقی داشته باشند، با دانش روز و چالشهای اخلاقی آن آشنا باشند، و دانش روانشناسی اخلاق و رشد اخلاقی را کسب کرده باشند. به همین دلیل نیاز به افزودن دروسی تحت عناوین روانشناسی اخلاق و رشد اخلاقی، اخلاق در فناوریهای نوین پزشکی و ... به شدت احساس می شد. علاوه بر این با توجه به لزوم پوشش کامل محتوای درسی تخصصی اخلاق پزشکی عناوین برخی دروس تغییر یافت که بتواند تا حد امکان نیاز درسی تخصصی دانشجویان و فارغ التحصیلان این رشته را برطرف کند. همچنین درسی دو واحدی تحت عنوان روشهای آموزش پزشکی به صورت اجباری از سوی دانشکده پزشکی به کوریکولوم کلیه رشته های علوم پایه اضافه شد که نیاز به بازنگری کوریکولوم جهت گنجاندن درس جدید را تشدید می کرد. علاوه بر این کوریکولوم قبلی از حیث آموزش عملی و کاربردی اخلاق پزشکی در امر آموزش، پژوهش و ارائه خدمات نقص جدی داشت که در بازنگری به این جنبه نیز توجه جدی شده است. افزون بر این کوریکولوم قبلی فقط دوره آموزشی را پوشش می دهد در حالیکه در کوریکولوم جدید پیشنهادی دوره کارورزی پیشنهاد شده

است که پس از گذراندن آزمون جامع آغاز شده و هدف آن افزایش تجربه متخصصین در کاربرد اصول و ملاحظات اخلاقی در ۳ حوزه آموزش، پژوهش و ارائه خدمات است.

عنوان رشته به فارسی و انگلیسی:

اخلاق پزشکی (Medical Ethics)

مقطع تحصیلی: دکتری تخصصی (Ph.D.)

تعریف رشته:

رشته اخلاق پزشکی علمی میان رشته‌ای است و دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) دوره ای است که طی آن دانشجویان با تنظیم رفتار و تدوین اصول حاکم بر رفتار شغلی حرف علوم پزشکی آشنا می‌شوند. اخلاق پزشکی دارای دو جنبه نظری و عملی است که در بعد نظری به تبیین مبانی و مفاهیم فلسفی زیربنایی این علم، تشریح نظریه‌های اخلاقی موجود و ارتباط آن با فرهنگ‌ها، مذاهب و آداب و رسوم جوامع مختلف پرداخته و در بعد عملی با تکیه بر مبانی نظری، مسایل، مشکلات و مباحث مطرح اخلاقی را در حیطه طب و مراقبت‌های بهداشتی مورد بحث قرار می‌دهد و چارچوبی کاربردی برای تصمیم‌گیری اخلاقی می‌دهد.

شرایط و نحوه پذیرش دانشجو: *

- قبولی در آزمون ورودی مطابق ضوابط و مقررات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد.

- رشته های ورودی این رشته :

فارغ‌التحصیلان دکتری عمومی در علوم پزشکی شامل دکتری پزشکی، داروسازی، دندان‌پزشکی می‌باشد.

*بدیهی است که جهت کسب اطلاعات از آخرین تغییرات در مدارک تحصیلی مورد پذیرش و مواد امتحانی و ضرایب آزمون ورودی هر سال تحصیلی، باید به دفترچه آزمون دکتری تخصصی (Ph.D.) رشته های علوم پزشکی مربوط به همان سال تحصیلی مراجعه شود.

تاریخچه:

سابقه اخلاق پزشکی به قدمت خود پزشکی است. چنان‌که در ادبیات پزشکی ایران باستان و تمدن‌های بین‌النهرین، یونانی، هندی، مسیحی و اسلامی نمونه‌های زیادی از اصول اخلاقی و سوگندنامه‌های پزشکی وجود دارد. تاریخ اخلاق پزشکی را می‌توان در دوران باستان، میانی و مدرن بررسی نمود. از قدیمی‌ترین متون به‌جای مانده از دوران باستان قانون حمورابی (۱۷۵۰ ق.م.) است. بر روی لوح یادبودی در معبد اسکولاپیوس به پزشکان توصیه شده است که «مثل خدا باشند و با هم خواه بردگان و فقرا و خواه ثروتمندان و اشراف باید مثل یک برادر و عادلانه رفتار کنند».

مشهورترین سوگندنامه مغرب زمین «سوگندنامه بقراط» است که به قرن هفتم پیش از میلاد بر می‌گردد که در آن به مواردی چون احترام به استاد، خودداری از کمک به سقط جنین و قتل ترحمی اشاره شده است. در دوره میانی در مغرب زمین اصول اخلاقی مورد اقبال مسیحیت قرار گرفت و در سوگندنامه بقراط بر اساس آیین مسیحیت تغییراتی اعمال گردید. از جمله این‌که به جای خدایان یونان به «خداوند و عیسی مسیح» قسم می‌خوردند. توماس اکوئیناس در قرن سیزدهم عدم درمان بیمار را به‌طور رایگان در مواردی که با خطر مرگ روبه‌رو است گناه دانسته و ناواروس در قرن شانزدهم اتانازی را حتی با انگیزه ترحم گناه می‌داند.

در جهان اسلام توجه ویژه‌ای به پزشکی و اخلاق پزشکی شده است. چنان‌چه پزشکی را واجب کفایی دانسته و وثاقت و تدبیر را از صفات ضروری پزشک می‌داند. در متون معتبر پزشکی که از دوران شکوفایی علوم در تمدن اسلامی یعنی از اواخر قرن دوم هجری به بعد تألیف و تدوین شده است فصولی درباره اخلاق پزشکی و ویژگی‌های طیب وجود دارد. آثار به جای مانده از مفاخر پزشکی ایران از جمله رازی، ابن سینا و جرجانی حاوی مضامین برجسته‌ای از اخلاق پزشکی است. رازی (۲۵۱-۳۱۳ هـ) در کتاب‌های متعدد خود از جمله المرشد، طب روحانی و محنة الطیب، مهم‌ترین وظیفه پزشک را در درمان بیمار پس از شناخت بیماری، خوش‌زبانی با بیمار و همراهی با وی و رسیدگی به احوال او می‌داند. علی بن ربیع طبری (۱۶۴-۲۴۷ هـ) که از اطباء نامدار مسلمان و استاد رازی بود، کتابی تحت عنوان «فردوس الحکمه» در ۷ جلد دارد که جلد اول آن به طرح تأملات فلسفی و مقولات اخلاقی در طب اختصاص دارد. اصول اخلاق پزشکی پزشک مشهور مسلمان «علی بن مجوسی اهوازی» موسوم به «پندنامه اهوازی» در «کامل الصنعة الطبیبة» دیگر آثار اخلاقی پزشکی در فرهنگ اسلامی است. از جمله آثار ارزشمند و دارای مضامین بلند اخلاق پزشکی خلاصه الحکمه عقیلی شیرازی طبیب دانشمند قرن دوازدهم هجری می‌باشد.

اخلاق پزشکی به‌عنوان یک رشته علمی و آکادمیک در نیم قرن اخیر ظهور کرده است. این رشته در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی (Ph.D.) در ده‌ها دانشگاه معتبر جهان از جمله منچستر، جرج تاون، تورنتو، ویرجینیا، آکسفورد و اراکا ارائه می‌شود.

از مهم‌ترین انگیزه‌ها در توسعه این رشته پیشرفت فن‌آوری‌ها بود. از جمله معضل محدودیت دستگاه‌های دیالیز در برابر تعداد بیماران نیازمند که به لحاظ تصمیم‌گیری اخلاقی تیم درمانگر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود. نحوه تصمیم‌گیری در برابر بیماران ترمینال، ناهنجاری‌های جنینی و پیوند اعضا از موضوعات دیگر این حوزه بود. ملاحظات متعدد اخلاقی در پژوهش‌های پزشکی باعث ایجاد کمیسیون‌ها و ارائه بیانیه‌های متعددی در این زمینه گردید. اخلاق پزشکی از همان ابتدا یک کار میان رشته‌ای بود و دیری نپایید که به واسطهٔ وسعت علوم درگیر در آن عنوان اخلاق زیستی به‌عنوان علمی فراتر از مرزهای علوم پزشکی برای آن انتخاب شد.

فلسفه (ارزش‌ها و باورها) (Values):

- (۱) کرامت و جایگاه والای انسان در بینش متعالی الهی و اسلامی
- (۲) عنایت ویژه به تفاوت‌های ماهوی و اساسی مبانی فلسفی و ارزشی جامعه اسلامی با جوامع غیر الهی و عدم امکان الگو برداری کامل از معارف و علوم اخلاقی ایشان (آن‌چنان‌که در سایر تخصص‌های علوم پزشکی که موضوع آن جسم انسان است تا حدود زیادی امکان‌پذیر است).
- (۳) توجه به پیشینه و سرمایه‌های غنی فرهنگی و علمی جهان اسلام در زمینه مبانی فلسفی و اخلاقی و امکان بهره‌گیری موثر از آن به منظور ارائه نگرش متعالی اسلامی و شیعی به جهان علم در ارتباط با معضلات و موضوعات مورد بحث در زمینه اخلاق پزشکی
- (۴) گسترش فزاینده علم پزشکی و مواجهه آن با معضلات و ملاحظات اخلاقی گوناگون
- (۵) تأثیر شگرف توجه به این مبانی در ارتقای کیفیت ارائه خدمات و نهایتاً ارتقای سطح سلامت در جامعه
- (۶) لزوم رعایت عدالت اجتماعی در ارائه کلیه خدمات میان اقشار جامعه به بهترین نحو
- (۷) حساسیت و اهمیت تصمیم‌گیری صحیح در پزشکی که بعضاً با حیات انسان و بقای ارزش‌های متعالی در جامعه در ارتباط است.
- (۸) توجه به پیشرفت‌های علمی حاصل در رشته اخلاق پزشکی در سطح جهان، خصوصاً در دهه‌های اخیر

دربازنگری این برنامه، بر ارزش‌های اختصاصی رشته تأکید می‌شود:

- (۱) توجه ویژه به مبنای روانشناسی اخلاق و رشد اخلاقی
- (۲) لزوم کسب دانش کافی در خصوص مبانی فلسفی و فلسفه اخلاق پزشکی و فلسفه طب
- (۳) کاربرد دانش جامعه‌شناسی پزشکی در تحلیلهای اخلاقی
- (۴) توجه خاص به دانش روز بر اساس پیشرفت سریع تکنولوژی و ملاحظات اخلاقی در بیوتکنولوژی
- (۵) تأکید بر کسب مهارت‌های ارتباطی و انسان‌شناسی اسلامی
- (۶) برنامه ریزی جهت توجه به ملاحظات اخلاقی در سلامت عمومی و اخلاق بالینی
- (۷) توجه ویژه به روش‌شناسی مطالعات علوم انسانی

دورنما (چشم انداز) (Vision):

دانش آموخته رشته اخلاق پزشکی به عنوان یک صاحب نظر حوزه اخلاق پزشکی و آشنا با کلیات معارف ملی و اسلامی در دنیای امروز می تواند ابعاد اخلاقی امور مرتبط با علوم پزشکی را تحلیل نموده و به معضلات و مسایل جدید به صورت علمی و مستدل پاسخ گو باشد و در تولید علم در این رشته مشارکت داشته باشد. امید آن می رود که در دو دهه آینده (۲۰ سال آینده) با توسعه دانش و پژوهش در زمینه اخلاق پزشکی توسط دانش آموختگان این رشته، کاربرد این دانش در جامعه پزشکی فراگیر شود و در نهایت آنچه که از آن به ارتقا کیفیت خدمات سلامت یاد می شود در حوزه ارائه خدمات، پژوهش و آموزش محقق گردد.

رسالت (مأموریت) (Mission):

مأموریت اصلی گروه آموزشی اخلاق پزشکی "تربیت و آماده سازی نیروهایی است که بر پایه یک بینش جامع تسبیح به مبانی فلسفی، فقهی و اخلاق اسلامی و نیز آشنایی جامع نسبت به نظریات و نگرش دانشمندان صاحب نظر در عرصه جهانی بتوانند به نحو مطلوبی در برخورد با مسایل و معضلات اخلاقی به وجود آمده در علوم پزشکی تصمیم گیری نمایند". هم چنین در طی این دوره مهارت های علمی و عملی لازم در زمینه مشاوره، آموزش و پژوهش در جهت رشد و شکوفایی علم اخلاق پزشکی در کشور آموزش داده می شود.

اهداف کلی (Aims):

- ۱) آشنایی با مبانی حقوق انسانی و فقه مرفعی اسلام
- ۲) آموزش اصول و مبانی اخلاق پزشکی مدرن و ایجاد توانایی تطبیق موضوعات در فرهنگ اسلامی و غربی
- ۳) کمک به ساماندهی اخلاقی نظام سلامت با رفع معضلات و مشکلات اخلاقی در سطوح مختلف این نظام که به واسطه فقدان نیروهای عالم و آشنا به مبانی اخلاق پزشکی وجود دارد.
- ۴) تربیت نیروهای انسانی لازم برای آموزش، مشاوره و پژوهش در اخلاق پزشکی

پیامدهای مورد انتظار از دانش آموختگان

توانمندی و مهارت های مورد انتظار برای دانش آموختگان (Expected Competencies)

الف: توانمندی های پایه مورد انتظار (General Competencies):

توانمندی های عمومی مورد انتظار برای دانش آموختگان این مقطع عبارتند از:

- مهارت های ارتباطی-تعامل
- آموزش
- پژوهش و نگارش مقالات علمی

- تفکر نقادانه و مهارت‌های حل مسئله
- مهارت‌های مدیریت (سیاستگذاری- برنامه ریزی- سازماندهی- پایش، نظارت و کنترل- ارزشیابی) مبتنی بر شواهد

ب: توانمندی‌های اختصاصی مورد انتظار (Special Competencies):

- تحلیل و نقد اخلاقی دو راهه‌های اخلاقی
- تصمیم‌گیری اخلاقی
- مهارت‌های ارتباطی-تعامل بر مبنای آموزه‌های اخلاقی و دینی
- تصمیم‌گیری اخلاقی با در نظر گرفتن اصول فقه پزشکی و حقوق پزشکی
- ارائه مشاوره اخلاقی
- ارزیابی اخلاقی طرح‌های پژوهشی و پایان نامه‌ها
- آموزش تعهد حرفه‌ای
- مدیریت اخلاقی
- ممیزی اخلاقی

ردیف	توانمندی	شرح وظایف حرفه‌ای	کد درس
۱	مهارت‌های ارتباطی - تعاملی	برقراری مهارت‌های ارتباطی-تعامل بر مبنای آموزه‌های اخلاقی و دینی برقراری ارتباط موثر با اساتید در حوزه‌های مختلف علوم پزشکی و علوم دینی در زمینه موضوعات اخلاقی	۲۲
۲	آموزشی مشاوره‌ای	تربیت کارشناسان ذی‌صلاح برای تدریس واحدهای آموزشی اخلاق پزشکی در مقاطع مختلف رشته‌های علوم پزشکی تدریس اخلاق پزشکی تدریس اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی جهت گروه‌های مختلف از جمله اعضای هیأت علمی، فارغ‌التحصیلان رشته‌های علوم پزشکی و گروه‌های مختلف ارائه‌کننده خدمات درمانی و پژوهشگران عرصه علوم پزشکی تدریس ملاحظات اخلاقی در آموزش علوم پزشکی ارائه نظرات مشورتی برای پزشکان، محققان، مدیران و سایر ارکان نظام سلامت در قبال مهم‌ترین مسائل و معضلات اخلاقی ایجاد شده	۰۲
۳	تفکر انتقادی و منطق در اخلاق پزشکی	به کارگیری استدلال منطقی و استدلال اخلاقی در قضاوت و ارزیابی چالش‌های اخلاقی	۰۷
۴	ممیزی اخلاقی بر اساس روانشناسی	ارائه پاسخ روانشناختی به سئوالات فرا اخلاق و کمک به حل مسئله به صورت ریشه‌ای	۰۸
۵	تحلیل و نقد اخلاقی بر اساس مبانی حقوق پزشکی	توانمندی لحاظ کردن ملاحظات حقوقی در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی	۰۹

۶	تحلیل و نقد اخلاقی بر اساس مبانی فقهی	رعایت ملاحظات فقهی در بالین و در ارائه مشاوره های اخلاقی تصمیم گیری های بالینی تصمیم گیری اخلاقی با در نظر گرفتن اصول فقه پزشکی و حقوق پزشکی در طرح های پژوهشی	۱۱
۷	تصمیم سازی در اخلاق پزشکی اسلامی	توانمندی تصمیم گیری اخلاقی در مواجهه با معضلات اخلاقی با رویکرد تجزیه و تحلیل اخلاقی چالشها	۱۳
۸	به کارگیری اخلاق پزشکی در نظام سلامت کشور	توانمندی به کار گیری علم اخلاق پزشکی در نظام سلامت با عملیاتی سازی اخلاق پزشکی در نظام سلامت به صورت کسب مهارت آموزش اخلاق پزشکی، داوری و ممیزی طرحهای پژوهشی و حل مسئله در مواجهه با چالشهای اخلاقی در بالین	۱۷

ج: مهارت‌های عملی مورد انتظار (Expected Procedural Skills)

- مهارت‌های ارتباطی
- ارائه مشاوره اخلاقی
- ارزیابی اخلاقی طرحهای پژوهشی

نقشهای دانش آموختگان در جامعه:

نقش دانش آموختگان این رشته شامل نقش آموزشی، پژوهشی و خدماتی (مدیریتی و مشاوره ای) می باشد.

جایگاه شغلی دانش آموختگان:

دانش آموختگان این دوره می توانند در جایگاههای زیر انجام وظیفه نمایند:

- دانشگاههای علوم پزشکی و گروههای آموزشی اخلاق پزشکی
- مراکز تحقیقاتی و بیمارستانها
- کمیته های اخلاق در پژوهش در سه سطح تخصصی، سازمانی و ملی

راهبردهای آموزشی: Educational Strategies

۱. برنامه آموزشی به صورت تلفیقی از استاد محوری (Teacher Centered)
۲. دانشجو محوری (Student Centered) خواهد بود.
۳. برنامه مبتنی بر نیازهای ملی و متناسب با باورهای فرهنگی و اعتقادی
۴. طراحی برنامه مبتنی بر نیازها و وظایف حرفه‌ای آینده باشد.
۵. مبتنی بر هماهنگی با چارچوب برنامه‌های مراکز معتبر آموزشی اخلاق پزشکی در دنیا باشد.

روش‌ها و فنون آموزشی:

- در این دوره، عمدتاً از روش‌ها و فنون آموزشی زیر بهره گرفته خواهد شد:
- انواع کنفرانسهای داخل بخشی، بین بخشی، بیمارستانی، بین رشته‌ای، بین دانشگاهی و سمینار
- بحث در گروه‌های کوچک - کارگاه‌های آموزشی - ژورنال کلاب و کتاب خوانی - case presentation
- راندهای کاری و آموزشی
- مشارکت در آموزش رده‌های پایین‌تر
- self education, self study
- روش‌ها و فنون آموزشی دیگر بر حسب نیاز و اهداف آموزشی

انتظارات اخلاقی از فراگیران

انتظار می‌رود که فراگیران:

- منشور حقوقی (۱) بیماران را دقیقاً رعایت نمایند.
 - مقررات مرتبط با حفاظت و ایمنی (Safety) بیماران، کارکنان و محیط کار را دقیقاً رعایت نمایند. (این مقررات توسط گروه آموزشی مربوطه بازنگری می‌شود)
 - مقررات مرتبط با Dress Code (۲) را رعایت نمایند.
 - در صورت کار با حیوانات، مقررات اخلاقی (۳) مرتبط را دقیقاً رعایت نمایند.
 - حرفه‌ای‌گرایی (Professionalism)
 - از منابع و تجهیزاتی که تحت هر شرایط با آن کار می‌کنند، محافظت نمایند.
 - به استادان، کارکنان، هم‌دوره‌ها و فراگیران دیگر احترام بگذارند و در ایجاد جو صمیمی و احترام‌آمیز در محیط کار مشارکت نمایند.
 - در نقد برنامه‌ها، ملاحظات اخلاق اجتماعی و حرفه‌ای را رعایت کنند.
 - در ارزیابی مطالعات و هم چنین اجرای پژوهشها نکات اخلاق پژوهش را رعایت نمایند.
- موارد ۱ و ۲ و ۳ در بخش ضوابط آورده شده است.

ارزیابی فراگیر: Student Assessment

الف- روش ارزیابی:

با روشهای زیر ارزیابی خواهند شد.

کتبی، شفاهی، Project Based Assessment، ارزیابی کارپوشه (port folio) شامل: ارزیابی کارتما (Log book)، نتایج آزمونهای انجام شده، مقالات، تشویقها و تذکرات، گواهیهای انجام کار و نظایر آن.

ب- دفعات ارزیابی:

حسب نیاز و به تشخیص اساتید مربوطه که تدریس را بر عهده دارند.

فصل دوم
حداقل نیازهای برنامه آموزشی
دوره دکتری تخصصی (Ph.D.)
رشته اخلاق پزشکی

حداقل هیات علمی مورد نیاز: (تعداد، گرایش، رتبه)

الف- گروه آموزشی مجری از اعضای هیئت علمی با ترکیب زیر تشکیل می شود:

ب- اعضای هیئت علمی ثابت تمام وقت بر اساس مصوبه شورای گسترش با تخصص های:
اخلاق پزشکی (۳ نفر، حداقل استادیار)، حقوق (یک نفر حداقل دانشیار)، الهیات (یک نفر حداقل دانشیار)

ب- گروه های آموزشی پشتیبان:

گروه آمار و اپیدمیولوژی، گروه حقوق دانشکده حقوق، گروه فلسفه، گروه الهیات و سایر رشته های مرتبط

کارکنان مورد نیاز برای اجرای برنامه: ۲ کارشناس از گروه علوم پزشکی

فضاها و امکانات آموزشی عمومی مورد نیاز:

- کلاسهای درسی - اتاق دانشجویان
- سالن کنفرانس - بایگانی آموزش
- اتاق استادان - اتاق رایانه
- اینترنت با سرعت کافی
- کتابخانه
- وب سایت آموزشی اختصاصی گروه آموزشی

فضاها و عرصه های اختصاصی مورد نیاز:

قضایی در بیمارستان به عنوان دفتر اخلاق پزشکی

جمعیتها یا نمونه های مورد نیاز:

- بیماران بستری در بخش های مختلف
- طرح های پژوهشی

تجهیزات اختصاصی عمده (سرمایه ای) مورد نیاز:

مبللمان اداری، کامپیوتر، کمد، پرینتر، ویدئو پروژکتور

فصل سوم
مشخصات برنامه آموزشی
دوره دکتری تخصصی (Ph.D.)
رشته اخلاق پزشکی

مشخصات دوره:

نام دوره:

دکتری تخصصی (Ph.D.) رشته اخلاق پزشکی (Medical Ethics)

تعداد کل واحدهای درس:

تعداد واحدهای درسی در این دوره ۴۲ واحد است که به شرح زیر می باشد:

واحدهای درسی:

واحدهای اختصاصی اجباری (Core):	۱۵ واحد
واحدهای اختصاصی اختیاری (non core):	۴ واحد
واحدهای کارورزی:	۵ واحد
پایان نامه:	۱۸ واحد
جمع کل:	۴۲ واحد

به منظور آشنایی دانشجویان با چگونگی کاربرد عملی دانش فراگرفته اخلاق پزشکی در حوزه های آموزش، پژوهش و ارائه خدمات دوره کارورزی اخلاق پزشکی به میزان ۵ واحد در نظر گرفته شده است که دانشجوی موظف است در دوره آموزشی (پیش از گذراندن آزمون جامع) در این دوره شرکت کند. برنامه پیشنهادی دوره کارورزی در انتهای برنامه آموزشی ارائه شده است.

جدول الف- دروس کمبود یا جبرانی* برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) رشته اخلاق پزشکی

کد درس	نام درس	تعداد واحد درسی			تعداد ساعات درسی			پیش نیاز یا همزمان
		جمع	نظری	عملی	نظری	عملی	جمع	
۱.	سیستم های اطلاع رسانی پزشکی*	۱	۰/۵	۰/۵	۹	۱۷	۲۶	-
۲.	طراحی و فنون آموزش در علوم پزشکی	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	-
۳.	مبانی نظری و تاریخ اخلاق پزشکی اسلامی	۱	۱	-	۱۷	-	۱۷	-
۴.	اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای	۳	۳	-	۵۱	-	۵۱	-
۵.	فلسفه اخلاق و مبانی اخلاق اسلامی	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	-
۶.	روانشناسی اخلاق، رشد اخلاقی و انسان شناسی اسلامی	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	فلسفه اخلاق و مبانی اخلاق اسلامی کد ۵
۷.	مبانی حقوق و حقوق پزشکی	۳	۳	-	۵۱	-	۵۱	-
۸.	مبانی فقه پزشکی	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	-
۹.	اخلاق و سلامت عمومی	۱	۱	-	۱۷	-	۱۷	اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای کد ۴
جمع		۱۶						

منظور دروسی است که دانشجویان در مقطع تحصیلی قبلی آنها را نگذرانده اند و گذراندن آن در این رشته ضروری است.

ضمناً دانشجو موظف است با تشخیص گروه آموزشی و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه تمامی یا تعدادی از دروس کمبود یا جبرانی (جدول الف) را نیز بگذراند.

* گذراندن این درس برای همه دانشجویانی که قبلاً آن را نگذرانده اند به عنوان درس کمبود یا جبرانی الزامی است.

دانشجو موظف است در طول دوره آموزشی ۳ کارگاه با مشخصات زیر را بگذراند:

عنوان کارگاه	تعداد ساعات درسی
۱. روش تحقیق کمی و کیفی	۴۰
۲. طراحی ابزار پرسشگری و روایی و اعتبارسنجی آن	۴۰
۳. تفکر انتقادی و منطق در اخلاق پزشکی	۱۷

جدول ب- دروس اختصاصی اجباری برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) رشته اخلاق پزشکی

کد درس	نام درس	تعداد واحد درسی			تعداد ساعات درسی			پیش نیاز یا همزمان
		جمع	نظری	عملی	نظری	عملی	جمع	
۱۰	فقه پزشکی کاربردی	۴	۴	-	۶۸	-	۶۸	مبانی فقه پزشکی کد ۰۸
۱۱	تصمیم سازی در اخلاق پزشکی اسلامی	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای کد ۰۴
۱۲	اخلاق در پژوهش	۱	۱	-	۱۷	-	۱۷	-
۱۳	اخلاق بالینی ۱ (ملاحظات اخلاقی در رابطه پزشک و بیمار)	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای کد ۰۴
۱۴	اخلاق بالینی ۲ (ملاحظات اخلاقی آغاز و پایان حیات)	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای کد ۰۴
۱۵	اخلاق پزشکی کاربردی در نظام سلامت کشور	۴	-	۴	-	۱۳۶	۱۳۶	-
۱۶	کارورزی	۵	-	۵	-	۳۴۰	۳۴۰	کلیه دروس کمبود (جبرانی)، دروس اجباری و دروس اختیاری
۱۷	پایان نامه	۱۸	-	-	-	-	-	-
جمع		۳۸						

جدول ج- دروس اختصاصی اختیاری (non core) برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D) رشته اخلاق پزشکی

کد درس	نام درس	تعداد واحد درسی			تعداد ساعات درسی			پیش نیاز
		جمع	نظری	عملی	نظری	عملی	جمع	
۱۸	اخلاق پزشکی تطبیقی در اسلام ادیان و رویکرد سکولار	۲	۲	-	۳۴	-	۳۴	-
۱۹	جامعه شناسی پزشکی	۱	۱	-	۱۷	-	۱۷	-
۳۰	اخلاق در فناوریهای نوین پزشکی	۱	۱	-	۱۷	-	۱۷	-
۳۱	مهارت‌های ارتباطی و آموزه های اسلامی	۱	۰/۵	۰/۵	۹	۱۷	۲۶	-
جمع		۵						

* دانشجوی می بایست ۴ واحد از دروس فوق (جدول ج) را متناسب با موضوع پایان نامه موردنظر، موافقت استاد راهنما و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه بگذراند.

مشخصات دروس
برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.)
رشته اخلاق پزشکی

کد درس: ۰۱

نام درس: سیستم های اطلاع رسانی پزشکی

پیش نیاز یا همزمان: ندارد

تعداد واحد: ۱ واحد (۰/۵ واحد نظری - ۰/۵ واحد عملی)

نوع واحد: (نظری - عملی)

هدف کلی درس:

دانشجو باید در پایان این درس بتواند با موتورهای جستجوگر و نقش پنج نرم افزار اسپایدر(عنکبوت)، کرول(خزنده)، ایندکسر(بایگانی کننده)، دیتابیس(بانک اطلاعاتی) و رنکر(رتبه بندی کننده)، در آنها آشنا شود. بتواند تفاوت و توانایی این نرم افزارها را در چند موتور جستجوگر Bing, Yahoo, google و .. شناخته و با هم مقایسه کند. همچنین ضمن آشنایی با چند موتور جستجوگر Meta Search engine بتواند با روش ها، جستجو و عوامل موثر بر آن، جستجوی پیشرفته، سیستم بولین Boolean operators خطاهای موجود در کوتاهی کلمات کلیدی(Truncation) مانند asterisk کاربرد پراشته و تاثیر متقابل کلمات کلیدی برنتایج جستجو، آشنا شود. دانشجو باید به امکانات موجود در نرم افزارهای مرتبط با اینترنت Explorer, Mozilla firefox, Google chrome آشنا شود. از دیگر اهداف این درس آشنا شدن دانشجو با سرویس کتابخانه ی دانشگاه محل تحصیل می باشد. آگاهی دانشجو به بانک های اطلاعاتی و ناشرین مرتبط با علوم بهداشتی و پزشکی، سایت های مهم در علوم بهداشتی و پزشکی بخصوص PubMed, Cochrane معیارهای سنجش مقالات (مانند Citations)، مجلات (Impactfactor) و نویسندگان (H-index) و یکی از نرم افزارهای مدیریت منابع Reference manager الزامی است.

شرح درس:

در این درس دانشجو با روش های جستجوی علمی، مشکلات جستجو در اینترنت و فایق آمدن بر آنها آموزش خواهد دید. با مفاهیم سنجش مقالات، مجلات و جستجو در بعضی از سایت های ناشرین مهم آشنا خواهد شد. بدین ترتیب دانشجو قادر خواهد شد جستجوی سازماندهی شده ای از مرورگرها و بانک های اطلاعاتی داشته باشد. در نهایت دانشجو قادر به ایجاد کتابخانه اختصاصی توسط یکی از نرم افزارهای مدیریت منابع خواهد شد تا براساس آن مجموع منابع مورد نیاز خود را برای نگارش پایان نامه، مقالات و گزارشات تهیه نماید.

رئوس مطالب: (۹ ساعت نظری - ۱۷ ساعت عملی)

- آشنایی با موتورهای جستجوگر عمومی، تفاوت آنها و مقایسه چند موتور جستجوگر با هم از نظر جستجوی یکسان (کار عملی: انجام انفرادی جستجوی پیشرفته، جستجو بولین Not, Or, And در جستجوگر PubMed در کلاس)
- آشنایی با نقش پنج نرم افزار اسپایدر(عنکبوت)، کرول(خزنده)، ایندکسر(بایگانی کننده)، دیتابیس(بانک اطلاعاتی) و رنکر(رتبه بندی کننده)، در هر موتور جستجوگر
- آشنایی با مرورگرهای Internet Explorer, Mozilla firefox, Google chrome و امکانات آنها(کار عملی: مرتب کردن و ذخیره Favorite در فلاش دیسک)
- آشنایی با سرویس های موجود در کتابخانه دانشگاه محل تحصیل شامل دسترسی به مجلات داخلی و خارجی و نرم افزار جامع
- آشنایی با ناشرین مانند Elsevier, EBSCO, Wiley, Springer
- آشنایی با بانک ها و منابع اطلاعاتی Web of Science, Science, Scopus, proQuest, Biological Abstract و ...

- آشنایی با پایگاه های استنادی
- آشنایی با بانک جامع مقالات پزشکی Medlib, Iranmedex, Irandoc و ...
- روش های جستجو از طریق سرعنوان های موضوعی پزشکی (MeSH)
- آشنایی با معیارهای سنجش مقالات (مانند Citation), سنجش مجلات (Impact factor) و سنجش نویسندگان (H-index) در بانک های اطلاعات ذیربط
- آشنایی با کاربرد DOI
- آشنایی با PubMed و مجموعه ای از مقالات بانک اطلاعاتی مدلاین، بانک ژن، نرم افزارهای آنلاین موجود در آن
- آشنایی با نرم افزار EndNote و ایجاد یک کتابخانه شخصی از منابع بطور عملی

منابع مورد استفاده در این درس:

- www.medlib.ir
- www.proquest.com
- www.ncbi.nlm.nih.gov

نام درس: طراحی و فنون آموزش در علوم پزشکی کد درس: ۰۲

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف درس: آشنا شدن دانشجویان اخلاق پزشکی با اصول و فنون آموزش در علوم پزشکی

شرح درس و رئوس مطالب: ۳۴ ساعت نظری

- معرفی دوره، بحث پیرامون مطالب و موضوعات در طول ترم
- آشنایی با نقش های یک مدرس علوم پزشکی
- مفاهیم پایه تدریس و اصول یادگیری بالغین
- برنامه ریزی آموزشی
- مهارت های ارتباطی - ارتباطات استاد و دانشجو (Teacher- student relationships in medical education)
- تعهد حرفه ای در آموزش پزشکی (Professionalism in medical education)
- سخنرانی و تکنیک های تعاملی کردن آن
- نرم افزارهای تهیه پرازناسیون (Focusky, Powerpoint)
- یادگیری مبتنی بر مسئله (PBL)
- کلاس وارونه (Flipped Classroom)
- میانی و فنون بازخورد، بازاندیشی
- نحوه مدیریت کلاس، نحوه برخورد با دانشجویان مشکل دار
- چگونگی از قابلیت های آموزش مجازی در تدریس خود استفاده کنیم؟
- اصول و مبانی ارزیابی و ارزشیابی
- آزمون های چندگزینه ای
- آزمودن های چند گزینه ای
- آزمودن های جورکردنی گسترده و تشریحی
- آزمون های شفاهی و عملکرد

منابع اصلی درس:

طبق نظر استاد

شیوه ارزشیابی دانشجو:

طبق نظر استاد

نام درس: مبانی نظری و تاریخ اخلاق پزشکی اسلامی

کد درس: ۰۳

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

آشنایی با اصول نظری اخلاق اسلامی برای استفاده آن‌ها در استنباط احکام اخلاقی در حوزه پزشکی، مبانی نظری اخلاق اسلامی راه فهم پیچیدگی‌های اخلاقی در حوزه پزشکی را سهل می‌کند. به علاوه دانشجویان با برخی از دیدگاه‌های مهم در تاریخ اسلام در حوزه مبانی نظری آشنا می‌شود.

شرح درس و رئوس مطالب: ۱۷ ساعت نظری

بخش اول: کلیات

- ۱- اخلاق و جایگاه آن در میان آموزه‌های اسلام (۱ جلسه)
 - ۲- تاریخچه مختصر پژوهش‌های اخلاقی در جهان اسلام (۱ جلسه)
 - ۳- موضوع اخلاق (نفس و قوای آن) (۱ جلسه)
 - ۴- موضوع اخلاق (عمل اختیاری) (۱ جلسه)
- بخش دوم: فرا اخلاق اسلامی
- ۵- عینیت ارزش‌های اخلاقی (حسن و قبح ذاتی) (۱ جلسه)
 - ۶- عقلی بودن ارزش‌های اخلاقی (حسن و قبح عقلی) (۱ جلسه)
 - ۷- شریعت و نقش آن در اخلاق اسلامی (۲ جلسه)
 - ۸- نیبت و نقش آن در اخلاق اسلامی (حسن و قبح فاعلی) (۱ جلسه)

بخش سوم: نظریه اخلاقی اسلام

- ۹- مینا و معیار ارزش اخلاقی (۲ جلسه)
 - ۱۰- ایمان و جایگاه آن در اخلاق (۱ جلسه)
 - ۱۱- عمل صالح و نقش آن در اخلاق
 - ۱۲- حیات اخروی و اهمیت آن برای اخلاق
 - ۱۳- دنیا و بهره‌های مادی در اخلاق اسلامی
 - ۱۴- بدن آدمی و ارزش اخلاقی آن
- بخش چهارم: جایگاه اخلاق اسلامی در عصر حاضر

منابع اصلی درس:

اخلاق در قرآن، جلد اول، محمدتقی مصباح یزدی، آخرین انتشار

صیادی اخلاق در قرآن، عبدالله جوادی آملی، آخرین انتشار

فلسفه اخلاق، محمدرضا مدرسی، آخرین انتشار

Ethical Rationalism in Islamic Ethics, Latest Edition

شیوه ارزشیابی دانشجو

آزمون کتبی اعم از تشریحی و تستی

نام درس: اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای

کد درس: ۰۴

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

- (۱) دانشجویان را در شناخت جنبه‌های انسانی و اخلاقی حرفه پزشکی توانمند سازد.
- (۲) زیربنای دانشی و مهارتی لازم برای تصمیم‌گیری اخلاقی به روش صحیح را در دانشجویان ایجاد کند.
- (۳) دانشجویان را در زمینه به کارگیری این دانش و مهارت‌ها در تجزیه و تحلیل مسائل و تصمیم‌گیری اخلاقی توانمند سازد.
- (۴) آشنایی با اخلاق حرفه‌ای و کاربردی و تمایز اخلاق، حقوق و فقه در حرفه
- (۵) ارتقاء مهارت تشخیص و حل مسائل اخلاقی
- (۶) آشنایی با مبانی تحول اخلاقی در مؤسسه‌ها
- (۷) ارتقاء مهارت ترویج اخلاق در فرهنگ سازمانی در مؤسسه‌ها
- (۸) ارتقاء مهارت ارزیابی عملکرد اخلاقی مؤسسه‌های پزشکی

شرح درس و رئوس مطالب (۵۱ ساعت نظری)

۱. کلیات و تاریخچه اخلاق پزشکی
 - اخلاق در متون پزشکی تاریخی
 - سؤگندنامه‌های پزشکی
 - تاریخچه علم اخلاق پزشکی نوین
۲. تعهد و رفتار حرفه‌ای
 - تفاوت پروفشن با کسب و کار
 - تعهدات حرفه پزشکی به جامعه
 - خصوصیات رفتار حرفه‌ای
 - چالشهای رفتار حرفه‌ای
 - برخورد با درخواست درمان نابجا
 - عدم تبعیض در ارائه خدمات
۳. اصول چهارگانه و ابزارهای تحلیل اخلاقی
 - اصل اتونومی
 - اصل سود رسانی
 - اصل عدم اضرار
 - اصل عدالت

۴. ارتباط پزشک و بیمار
 - اهمیت اخلاقی و بالینی ارتباط خوب و مؤثر با بیمار
 - توجه و احترام به باورها، مذهب و جنسیت بیمار
 - رابطه مالی پزشک و بیمار
 - توجه به درد و رنج کشیدن بیمار
 - حفظ حریم خصوصی بیمار
۵. اتونومی و رضایت مؤثر و آگاهانه
 - حق اتونومی و اهمیت آن (شامل حق امتناع از درمان)
 - عناصر رضایت آگاهانه (اهلیت، آزادی، آگاهی، انتقال اطلاعات)
 - مشارکت در تصمیم‌گیری
 - استثنائات رضایت آگاهانه
 - نقدهای موجود در خصوص رضایت آگاهانه
۶. تعیین ظرفیت و تصمیم‌گیری جایگزین
 - تعریف ظرفیت تصمیم‌گیری
 - روش تعیین ظرفیت بیمار
 - انتخاب فرد جایگزین
 - اخذ رضایت در موارد ظرفیت متغیر و نامتعادل بیماران
 - مبنای تصمیم‌گیری در مورد افراد فاقد صلاحیت تصمیم‌گیری (مانند کودکان، افراد ناتوان ذهنی، افراد مبتلا به بیماری‌های روان پزشکی)
۷. رازداری و حقیقت‌گویی
 - ضرورت رازداری
 - شرایط شکستن رازداری
 - ضرورت صداقت
 - گفتن حقایق ناگوار
 - مسئول گفتن حقایق در تیم درمانی
 - اصول اخلاقی درمان با پلاسبو
۸. رابطه پزشک با اعضای کادر سلامت
 - اصول ارتباط با همکاران (پزشکان، و سایر کارکنان حرف پزشکی)
 - نحوه برخورد با نقض رفتار حرفه‌ای توسط همکار
 - نحوه برخورد با خطای همکاران
 - مشاوره و جابجاء آن در تصمیم‌گیری
۹. خطای پزشکی
 - تعریف خطای پزشکی

- ضرورت ابراز خطای پزشکی به بیمار
- موارد اجتناب از ابراز خطای پزشکی
- نحوه ابراز خطا
- مسئولیت و انواع آن
- عوامل مؤثر در شکایت از پزشکان
- چگونگی برخورد پزشک در مواقع بروز قصور پزشکی
- ۱۰. اخلاق در آموزش پزشکی
- کاربرد اصول چهارگانه اخلاق پزشکی در حیطه آموزش پزشکی
- حفظ کیفیت خدمات سلامت به بیماران در عین ارایه آموزش مناسب به فراگیرندگان
- تصمیم گیری در خصوص سطح مشارکت فراگیرندگان در مراقبت از بیماران
- نحوه برخورد دانشجو با خطای تیم درمانی
- ۱۱. تعارض منافع پزشک
- تعریف تعارض منافع
- خود ارجاعی
- تعامل پزشکان با شرکت ها
- تعارض منافع در پژوهش
- تعارض منافع در مؤسسات آموزشی
- تعارض منافع در نوشتن و داوری مقالات
- نحوه برخورد با تعارض منافع
- ۱۲. اخلاق در مسائل مربوط به مادر و جنین
- رویکردهای مختلف به حق حیات جنین
- تعارض استقلال فردی مادر با حیات یا سلامت جنین
- تعارض حیات یا سلامت مادر با حیات یا سلامت جنین
- قانون و آیین نامه سقط جنین در ج.ا.ایران
- ۱۳. مدیریت اخلاقی در نظام سلامت
- ساختار کمیته های بیمارستانی
- روند رسیدگی به شکایات در بیمارستانها
- منشورهای اخلاقی در نظام سلامت
- ۱۴. تعریف اخلاق کاربردی
- ۱۵. الگوهای رفتار و ارتباطی درون شخصی و برون شخصی
- ۱۶. فضایل و رذایل اخلاق در رفتار ارتباطی
- ۱۷. تعریف اخلاق حرفه‌ای و نسبت اخلاق، حقوق و فقه در حرفه
- ۱۸. تمایز رهیافت مدیریت منابع انسانی و مدیریت استراتژیک در اخلاق پزشکی
- ۱۹. نقش اخلاق پزشکی در موفقیت سازمانی مؤسسه‌های پزشکی

۲۰. حقوق ذی‌نفعان و وظایف اخلاقی مؤسسه‌های پزشکی
۲۱. ویژگی‌های مسائل اخلاقی در پزشکی
۲۲. مهارت‌های تشخیص مسائل اخلاقی در پزشکی
۲۳. مهارت‌های حل مسائل اخلاقی در پزشکی
۲۴. عوامل، موانع و روش‌های ترویج اخلاق در مؤسسه‌های پزشکی
۲۵. استانداردها و شیوه‌های ارزیابی عملکرد اخلاقی مؤسسه‌های پزشکی

منابع اصلی درس:

Albert R Johnsen, Mark Siegler, William J Winslade. Clinical Ethics, Fifth Edition. New York: McGraw – Hill, the latest edition

Ethics in Medicine: Bioethics Topics, University Topics, University of Washington School of Medicine URL: <http://eduserv.hscer.washington.edu/bioethics/topics/index.html>

پزشک و ملاحظات اخلاقی، جلد دوم: موارد کاربردی، آخرین انتشار

(۴) فرامرز ملکی احد، اخلاق حرفه‌ای، آخرین انتشار

(۵) فرامرز فراملکی احد، رستم‌نوحه فلاح، موانع رشد اخلاقی سازمان‌های ایرانی، آخرین انتشار

Applied Ethics, (ed.) Ruth, Chad Mick, Latest Edition

شیوه ارزیابی دانشجوی

حضور فعال در مباحث کلاس و تکالیف

امتحان میان‌ترم و پایان‌ترم

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

آشنایی دانشجو با مباحث تحلیلی و قاره ای فلسفی درباره اخلاق پزشکی به طور خاص و اخلاق به طور عام و بررسی مکاتب عمده فلسفه اخلاق و آشنا کردن فراگیران با تفکر انتقادی و نیز مهارت‌های حل مسائل و تعارض‌های اخلاقی در قلمرو اخلاق پزشکی. دانشجو پس از این دوره باید بتواند مبانی فلسفه اخلاق پزشکی را به گونه ای تطبیقی از منظر اسلام و رویکرد ثوبین تحلیل کند

شرح درس و رئوس مطالب (۳۴ ساعت نظری)

۱. مکاتب عمده فلسفه اخلاق
۲. تمایز اخلاق هنجاری، اخلاق توصیفی، فرا اخلاق و تعلیم و تربیت اخلاقی
۳. مرزهای اخلاق معطوف به اصول اخلاق پزشکی
۴. اطلاق و نسبیت در ارزش داورى های اخلاقی در حوزه اخلاق پزشکی
۵. اصل گرایی و اقتضاگرایی در اخلاق
۶. مبانی فلسفی اصول چهارگانه اخلاق
۷. رویکرد تطبیقی به اخلاق دینی و سکولار
۸. تحلیل مولفه های اخلاق پزشکی اسلامی از منظر فلسفه تطبیقی
۹. رابطه اخلاق پزشکی با فقه، حقوق و فلسفه

منابع اصلی درس:

A companion to Bioethics ed. Helga Kuhse

Encyclopedia of Bioethics, ed. W.T. Reich, the latest edition, Blackwell, printic Hall international

Encyclopedia of Ethics, ed. Becker, the latest edition, Blackwell.

فهم نیا، محمد حسین، مبانی و مفاهیم اخلاق اسلامی در قرآن، بوستان کت قم ۱۳۸۹

شیوه ارزشیابی دانشجو

آزمون پایانی (۷۰٪)

مشارکت کلاسی (۳۰٪)

کد درس: ۰۶

نام درس: روانشناسی اخلاق، رشد اخلاقی و انسان شناسی اسلامی

پیش نیاز یا همزمان: فلسفه اخلاق و مبانی اخلاق اسلامی کد ۰۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

دانشجو در این درس با پیش فرضهای روانشناختی عمل اخلاقی و مسئولیت، پاسخ روانشناختی به سوالات فرا اخلاق و تئوریها رشد اخلاقی آشنا خواهد شد.

رئوس مطالب : ۳۴ ساعت نظری

مباحث روانشناسی اخلاق

۱. مقدمه، روانشناسی اخلاق چیست
۲. شهود اخلاقی / وجدان اخلاقی
۳. انگیزه اخلاقی
۴. قضاوت اخلاقی
۵. احساس گریبی و عقل گرایبی
۶. خودگرایی
۷. دیگر خواهی و تکامل اخلاق
۸. نوروساینس اخلاق
۹. شخصیت / فضیلت
۱۰. علل شکاف باور و عمل اخلاقی
۱۱. روانشناسی تمایلات
۱۲. اراده آزاد و مسئولیت
۱۳. بخت اخلاقی
۱۴. مباحث رشد اخلاقی
۱۵. تئوریهای تغییر رفتار
۱۶. رویکرد تربیتی شناختی پیازده - کلبه‌رگ
۱۷. رویکرد تربیتی فضیلت گرا
۱۸. تئوریهای آموزش اخلاق
۱۹. مباحث انسان شناسی اسلامی
۲۰. مفهوم انسان شناسی و اقسام آن
۲۱. ویژگی های انسان شناسی دینی

۲۲. اومانیسم و نقد آن
 ۲۳. جایگاه انسان در نظام آفرینش

روش آموزش

سخنرانی تعاملی و سمینار

منابع اصلی درس:

رجبی محمود، انسان شناسی، چاپ ۲۲، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، قم، ۱۳۹۵ ه.ش

Tiberius V. Moral psychology: a contemporary introduction. Routledge; 2014 May 30.

Gibbs JC. Moral development and reality: Beyond the theories of Kohlberg, Hoffman, and Haidt. Oxford University Press; 2013 Aug 2.

شیوه ارزشیابی دانشجو

آزمون پایانی (۵۰٪)

ارائه مقاله (۵۰٪)

هدف کلی درس

آشنایی با مفاهیم کلی، تقسیمات اصلی و منابع حقوق و موقعیت پزشک و پزشکی در نظام پزشکی حقوق ایران، آشنایی دانشجویان با جنبه‌های مختلف حقوق پزشکی، آشنایی تفصیلی دانشجویان با مسئولیت مدنی، کیفری و انتظامی پزشک

شرح درس و رئوس مطالب: ۵۱ ساعت نظری

- مفهوم حق
- شاخه‌های علم حقوق
- مفهوم و اوصاف و قاعده حقوقی
- منابع حقوق
- اقسام حقوق
- تملک
- انتقال
- زوال و اجرای حق
- توصیف و تحلیل اهم مقررات با نظر به پزشک و حرفه پزشکی
- کلیات حقوق پزشکی
- مسئولیت کیفری پزشک
- مسئولیت انتظامی پزشک
- مسئولیت مدنی پزشک
- معرفی بحث
- اهمیت مسئولیت مدنی
- جایگاه مسئولیت مدنی در میان سایر مسئولیت‌های اجتماعی

بخش اول - پیدایش مسئولیت مدنی

فصل اول - قواعد بنیادین نظام مسئولیت مدنی

مبحث اول - قاعده حرمت: «حرمة مال المؤمن كحرمة دمه»

مبحث دوم - قاعده «النعم بالغرم»: «من له النعم فعليه الغرم»

فصل دوم: قواعد ناظر به پیدایش عینی مسئولیت مدنی: مسئولیت مدنی بدون تقصیر

مبحث اول - قاعده اتلاف: «من اتلف مال الغير فهو له ضامن»

مبحث دوم - قاعده ضمان ید: «علی الید ما اخذت حتی تودی»

مبحث سوم - قاعده غضب: «الغاصب یوخذ باشق الاحوال»

فصل سوم: قواعد ناظر به پیدایش شخصی مسئولیت مدنی: مسئولیت مدنی ناشی از تقصیر

مبحث اول - قاعده تسبیب: نتیجه غیر مستقیم قاعده اتلاف

مبحث دوم - قاعده استیمان: «لیس علی الامین الایمین»

فصل چهارم - قواعد زمینه ساز (معهده) مسئولیت مدنی

مبحث اول - قاعده لاضرر: «لاضرر و لاضرار فی الاسلام»

مبحث دوم - قاعده منع اکل مال بباطل: «لا تاكلوا اموالکم بینکم بالباطل الا ان تكون تجاره عن تراض منکم»

مبحث سوم - قاعده غرور: «المغرور یرجع الی من غره»

فصل پنجم - قواعد رافع مسئولیت مدنی

مبحث اول - قاعده احسان: «ما علی المحسنین من سبیل»

مبحث دوم - قاعده اقدام: «لا یحل مال امرء مسلم الا بطیب نفسه»

بخش دوم - ضمانت اجرای مسئولیت مدنی: جبران خسارت

فصل اول - نحوه تعیین خسارت

مبحث اول - قاعده احسان: «ما علی المحسنین من سبیل»

مبحث دوم - قاعده اقدام: «لا یحل مال امرء مسلم الا بطیب نفسه»

فصل دوم - انواع خسارت

مبحث اول - خسارت مادی (خسارت مسلم + خسارت عدم النفع)

مبحث دوم - خسارت جانی

مبحث سوم - خسارت معنوی

فصل سوم - طریق پرداخت خسارت

مبحث اول - پرداخت خسارت به وسیله عامل در صورت سبب واحد بودن

مبحث دوم - پرداخت خسارت به وسیله عامل در صورت وجود اسباب متعدد

مبحث سوم - پرداخت خسارت به وسیله عاقله

مبحث چهارم - پرداخت خسارت به وسیله شخص ثالث

مبحث پنجم - پرداخت خسارت به وسیله بیمه گر

فصل چهارم - ترتیبات قراردادی راجع به خسارت

مبحث اول - شروط محدود کننده مسئولیت

مبحث دوم - شروط ناظر به شیوه پرداخت یا مطالبه خسارت

فصل پنجم - رسیدگی به دعاوی ناشی از خسارت

مبحث اول - دادگاه صالح جهت رسیدگی به دعاوی خسارت

مبحث دوم - آئین طرح و جوی دعاوی ناشی از خسارت

منابع اصلی درس :

مسئولیت مدنی شاغلین حرفه پزشکی، دکتر عباس کریمی ، آخرین انتشار
مقدمه علم حقوق، تألیف دکتر ناصر کاتوزیان، آخرین انتشار
مقدمه علم حقوق، تألیف دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، آخرین انتشار
قوانین و مقررات مرتبط با پزشک و پزشکی، آخرین انتشار
مسئولیت مدنی، دکتر ناصر کاتوزیان ، آخرین انتشار
حقوق مدنی - الزامات خارج از قرارداد، دکتر سید حسن امامی ، آخرین انتشار

شیوه ارزشیابی دانشجوی

%۸۰

آزمون کتبی

%۲۰

کار پژوهشی دانشجو

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

آشنایی با کلیات روش استنباط فقهی و قواعد فقه به منظور کسب توانایی لازم برای ارائه سؤالات مطرح فقهی در حوزه علوم پزشکی و امکان تبادل نظر و درک نظرات فقهی در این حوزه.

شرح درس و رئوس مطالب: ۳۴ ساعت نظری

بخش اول - ادله احکام

(۱) ادله اجتهادی

(الف) کتاب: تعریف محکّمات و تشابهات، مبانی درک و فهم آیات

(ب) سنت: قول، فعل و تقریر معصوم، حدیث، اقسام خبر به اعتبار سند و متن

(ج) اجماع: چگونگی کاشفیت اجماع از قول معصوم

(د) عقل: تعریف دلیل عقلی، اقسام دلیل عقلی، قاعده تلازم بین حکم و عقل و حکم شرع، مقایسه دلیل عقلی با بنای عقلا و عرف و عادت

(۲) ادله فقهی: اصول عملیه

(الف) اصل برائت، اصل اباحه و مقایسه آن با اصل برائت، حکم واقعی و حکم ظاهری، جای به کار بردن اصل برائت، شرایط آثار و احکام اصل برائت، اصل برائت در حقوق موضوعی

(ب) احتیاط: تعریف اصل احتیاط، جای به کار بردن اصل احتیاط، شک در مکلف به، نمونه‌ای از اصل احتیاط، تعارض دو احتیاط

(ج) تخیر: تعریف اصل تخیر، موارد به کار بردن اصل تخیر

(د) استصحاب: تعریف استصحاب، ارکان استصحاب، انواع استصحاب، تذکر چند نکته

بخش دوم - تعارض ادله

حکم دو دلیل متعارض، تعارض ظاهری، فرق تعارض و تراحم

مرجحات، تخصیص، تخصص، حکومت، ورود، جمع عرفی

بخش سوم - چند قاعده فقهی

(۱) قاعده احسان

✓ تعریف قاعده و عناصر آن، ماهیت احسان (جلب نفع یا دفع ضرر یا هر دو و ...) ملاک تعیین مصداق برای قاعده احسان، قاعده احسان سقط ضمان، فرق بین قاعده احسان و قاعده استیمان، اجرات در برابر احسان، مثال‌هایی برای قاعده احسان

(۲) قاعده غرور

تعریف قاعده و عناصر آن، علم یا جهل غار و مغرور، مستندات قاعده غرور، دایره مشمول قاعده، مصادیق قاعده غرور در فقه و حقوق

(۳) قاعده لاضرر

✓ مدارک قاعده لاضرر، متن حدیث لاضرر، اختلاف آراء در مفاد قاعده لاضرر، تقدیم قاعده لاضرر بر ادله احکام اولیه، قاعده لاضرر از دیدگاه قانون مدنی ایران

(۴) قاعده اذن

✓ تعریف اذن و اجازه، اقسام اذن و اجازه، تفاوت اذن و اجازه، اذن غالباً مانع به وجود آمدن ضمان، اجازه و سقط ضمان، اذن در شی مستلزم اذن در لوازم آن

(۵) قاعده اتلاف و تسبیب

✓ تعریف قاعده اتلاف
✓ عناصر قاعده اتلاف
✓ مدارک حجیت قاعده اتلاف
اقسام اتلاف

▪ مباشرت و تسبیب

▪ اجتماع سبب و مباشر

▪ اجتماع اسباب

▪ اجتماع مباشرها

▪ دایره مشمول قاعده اتلاف

▪ غرور و اکراه در مساله اتلاف

▪ مثال هایی برای قاعده اتلاف

(۶) قاعده ضمان

منابع اصلی درس:

۱. تاریخ فقه و فقهها: دکتر ابوالقاسم گرگی، آخرین انتشار
۲. فلسفه فقه: انتشارات بوستان کتاب، آخرین انتشار
۳. مبادی فقه و اصول: دکتر علیرضا فیض، آخرین انتشار
۴. ادوار فقه: استاد محمود شهایی، آخرین انتشار
۵. جلد اول کتاب جامع الشتات اثر میرزای قمی یا مقدمه دکتر ابوالقاسم گرگی، آخرین انتشار
۶. استفتاءات پزشکی از مراجع، آخرین انتشار
۷. مبانی استنباط حقوق اسلامی، از دکتر ابوالحسن محمدی، آخرین انتشار
۸. ترجمه و شرح اصول فقه مظفر، علی محمدی و محسن غروی، آخرین انتشار
۹. قواعد، دکتر ابوالحسن محمدی، آخرین انتشار

۱۰. پیوند اعضا (بخش ششم)، دکتر باقر لاریجانی، آخرین انتشار
۱۱. قواعد فقه، آیه الله سید محمد موسوی بجنوردی، آخرین انتشار

شیوه ارزیابی دانشجوی

امتحان کتبی میان ترم و پایان ترم (۸۰٪)

ارائه مقاله (۲۰٪)

پرسش و پاسخ در ضمن تدریس در طول ترم

پیش نیاز یا همزمان: اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

به دست آوردن اطلاعات عمیق و توانایی استدلال و تصمیم‌گیری براساس مبانی اخلاقی و نیز پژوهش در رابطه با مسائل اخلاقی مرتبط با مدیریت نظام سلامت

شرح درس و رئوس مطالب: ۱۷ ساعت نظری

۱. تاریخچه‌ی اخلاق در مدیریت نظام سلامت
۲. مفهوم عدالت در تخصیص منابع
۳. مسائل اخلاقی در تخصیص منابع در سطح خرد
۴. مسائل اخلاقی در تخصیص منابع در سطح کلان
۵. مسائل اخلاقی در ارتباط با گروه‌های آسیب‌پذیر در جامعه
۶. مسائل اخلاقی در مدیریت ارائه خدمات مراقبتی پیشرفته
۷. مسائل اخلاقی در مدیریت ارائه مراقبت‌های بهداشتی اولیه
۸. اخلاق در مدیریت بیمارستانی
۹. مسائل اخلاقی در کنترل همه‌گیری‌ها و ایمن سازی
۱۰. کمیته‌های اخلاق
۱۱. سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با اخلاق زیستی
۱۲. مسائل اخلاقی در همکاری‌های بهداشتی بین‌المللی
۱۳. اخلاق در سیاستگذاری‌های کلان مرتبط با سلامت
۱۴. مسائل اخلاقی در مدیریت مراقبت از بیماران فاقد ظرفیت و سایر بیماری‌های خاص
۱۵. اخلاق در مدیریت مراقبت‌های ثالثیه (توانبخشی)

منابع اصلی درس:

1. Braskey P, Burls A. Ethics in Public and Community Health. Routledge, London, the latest edition

شیوه ارزشیابی دانشجوی

از طریق پروژه‌ی پژوهشی و امتحان کتبی

کد درس: ۱۰

نام درس: فقه پزشکی کاربردی

پیش نیاز یا همزمان: مبانی فقه پزشکی کد ۰۸

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

آشنایی دانشجویان با فلسفه، ترمینولوژی، تاریخچه و روش‌شناسی استنباطات فقهی به نحوی که توانایی بهره‌مندی از منابع فقهی و تبادل نظر با صاحب‌نظران حوزه فقه را کسب نمایند.

شرح درس و رئوس مطالب: ۶۸ ساعت نظری

فلسفه فقه:

- تعریف فقه
- موضوع فقه
- ضرورت فقه
- اهداف فقه

منابع فقه:

▪ کتاب

- روش‌های تفسیری و محکّمات، مشتبّهات، تاویل و تفسیر

- سیر تاریخی تفسیر قرآن

▪ سنت

- قول

- فعل

- تقریر

- آشنایی با منابع مهم حدیثی

▪ اجماع (تعریف، اقسام، مبنای حجیت اجماع، دلالت اجماع و ...)

▪ عقل

- مستقلات عقلی (قاعده ملازمه بین حکم عقل و شرع)

- مستقلات غیرعقلی

- قیاس

- استحسان

- مصالح مرسله

- سد ذرایع

▪ روش استنباط فقهی

- مکانیزم استنباط احکام از ادله اجتهادی و فقه‌ای

- مجاری اصول عملی

- تعارض ادله (عام و خاص، مطلق و مقید، حاکم و محکوم، وارد و مورد علیه و ...)

- روش‌های حل تعارض ادله

- مقایسه رویکرد فقه‌های امامیه با فقه‌های عامه

■ تاریخ فقه و فقه‌ها:

- عصر تفسیر و تدوین (اثمه)

- عصر محدثان (قم و ری)

- عصر آغاز اجتهاد (آغاز غیبت کبری تا اوایل قرن پنجم)

- عصر کمال و اطلاق اجتهاد (شیخ طوسی)

- عصر تقلید (شیخ طوسی تا ابن‌ادریس)

- عصر نهضت مجدد مجتهدان (ابن‌ادریس تا قرن یازدهم)

- عصر پیدایش مذهب اخباریون

- عصر جدید اجتهاد (وحید بهبهانی قرن سیزدهم)

- دوران معاصر

■ مروری بر قواعد فقه پزشکی

- اتلاف

- تسبیب

- ضمان

- حرمت اخذ اجرت بر واجبات

- لاضرر

- لاحرج

- غرور

- اذن

- احسان

- اصل برائت

- اضطرار

■ احکام فقه پزشکی

■ احکام تکلیفی مرتبط با حوزه پزشکی

محدودیت‌ها در روند درمان (نگاه، لمس، ممائلت، ...)

احکام عبادات (روزه، نماز، ...)

طهارت

احتضار

احکام میت

تعارض مقررات یا حکم مرجع

■ فقه و پدیده‌های مستحدثه

- پیوند اعضا

- روش‌های کمک‌باروری (تلقیح مصنوعی، رحم جایگزین، ...)

- مراقبت‌های پایان حیات

- اتانازی

- شبیه‌سازی

- مرگ مغزی

- سقط جنین

منابع اصلی درس:

۱. تاریخ فقه و فقها: دکتر ابوالقاسم گرجی، آخرین انتشار
۲. فلسفه فقه: انتشارات بوستان کتاب، آخرین انتشار
۳. مبادی فقه و اصول: دکتر علی‌رضا فیض، آخرین انتشار
۴. ادوار فقه: استاد محمود شهایی، آخرین انتشار
۵. جلد اول کتاب جامع الشتات اثر میرزای قمی با مقدمه دکتر ابوالقاسم گرجی، آخرین انتشار
۶. استفتاءات پزشکی از مراجع، آخرین انتشار
۷. مبانی استنباط حقوق اسلامی، از دکتر ابوالحسن محمدی، آخرین انتشار
۸. ترجمه و شرح اصول فقه مظفر، علی محمدی و محسن غرویان، آخرین انتشار
۹. قواعد، دکتر ابوالحسن محمدی، آخرین انتشار
۱۰. پیوند اعضا (بخش ششم)، دکتر باقر لاریجانی، آخرین انتشار
۱۱. قواعد فقه، آیه الله سید محمد موسوی بجنوردی، آخرین انتشار

شیوه ارزشیابی دانشجوی

امتحان کتبی میان ترم و پایان ترم (۸۰٪)

ارائه مقاله (۲۰٪)

پرسش و پاسخ در ضمن تدریس در طول ترم

نام درس: تصمیم‌سازی در اخلاق پزشکی اسلامی

کد درس: ۱۱

پیش‌نیاز یا همزمان: اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه‌ای کد ۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

مبانی دینی تصمیم‌سازی اخلاقی در حوزه اخلاق کاربردی را می‌آموزاند. دانشجوی را در مواجهه با معضلات اخلاقی در حرفه پزشکی توانمند سازد. ایجاد مهارت تجزیه و تحلیل مسایل اخلاقی و اخذ تصمیم در حل آن‌ها.

شرح درس و رئوس مطالب (۳۴ ساعت نظری)

- ✓ تصمیم‌سازی و ارتباط آن با مساله‌گشایی
- ✓ زمینه‌های معرفتی تصمیم‌سازی اخلاقی از منظر تحلیلی، فلسفه‌های وجودی و مکاتب دینی
- ✓ مکاتب و رهیافتهای عمده در تصمیم‌سازی اخلاقی
- ✓ فرایند عملیاتی و فنون تصمیم‌سازی اخلاقی
- ✓ تعارضات اخلاقی در حرفه پزشکی
- ✓ فنون تصمیم‌سازی در تعارضات اخلاق در پزشکی
- ✓ ممیزی اخلاقی تصمیم‌های حرفه‌ای در پزشکی
- ✓ تصمیم‌سازی در اخلاق از منظر فلسفه‌ی وجودی و تطبیق و نقد آن با رویکرد دینی

روش آموزش

آموزش نظری و عملی

منابع اصلی درس:

۱. Ethical Decision Making in Marketing. Lawrence B. Chonko, the latest edition
۲. چونکو، ب لارنس، تصمیم‌سازی اخلاقی در کسب و کار، ایران پناه، فرید، مرکز مطالعات جهانی شدن، ۱۳۸۵
۳. وارناک، مری، اگزستانسیالیسم و اخلاق، مسعود علیا، انتشارات ققنوس، چاپ دوم، ۱۳۹۳
۴. فهیم نیا، محمد حسین، مبانی و مفاهیم اخلاق اسلامی در قرآن، بوستان کتاب قم ۱۳۸۹

شیوه ارزشیابی دانشجویان

مشارکت کلاسی (۲۵٪)

امتحانات پایانی (۵۰٪)

ارائه مقاله مروری در مورد یکی از موضوعاتی که توسط اساتید درس ارائه می‌شود، (۲۵٪)

هدف کلی درس:

۱. دانشجو را در شناخت جنبه‌های اخلاقی پژوهش‌ها و آموزش پزشکی توانمند سازد.
۲. زیربنای دانشی و مهارتی لازم برای ارزیابی و نظارت اخلاقی پژوهش‌های پزشکی را به روش صحیح ایجاد کند.
۳. توانایی لازم را برای اظهارنظر در مسایل اخلاقی آموزش و پژوهش پزشکی به عنوان یک صاحب‌نظر ایجاد نماید

شرح درس و رئوس مطالب (۱۷ ساعت نظری):

(پژوهش)

۱. تاریخچه و سیر تحولات اخلاق در پژوهش‌های پزشکی
۲. ارکان کمیته‌های اخلاق در پژوهش‌های پزشکی و وظایف آن
۳. ارزیابی سود و خطر در پژوهش‌های پزشکی
۴. رضایت آگاهانه در پژوهش‌های پزشکی
۵. اصل رازداری در پژوهش‌های پزشکی
۶. کارآزمایی بالینی و ملاحظات اخلاقی آن
۷. ملاحظات اخلاقی در پژوهش بر داوطلب سالم
۸. اخلاق در انتشار و مالکیت معنوی نتایج پژوهش
۹. نحوه پرداخت غرامت در پژوهش‌های پزشکی
۱۰. ملاحظات اخلاقی در پژوهش بر گروه‌های خاص
۱۱. ملاحظات اخلاقی در پژوهش بر روی خون و سایر بافتهای اضافی
۱۲. ملاحظات اخلاقی در مطالعات مصاحبه‌ای و پرسشنامه‌ای
۱۳. ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های ژنتیک
۱۴. ملاحظات اخلاقی در پژوهش بر روی جنین
۱۵. ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های پیوند
۱۶. چگونگی پایش پس از تصویب پژوهش توسط کمیته‌های اخلاقی

منابع اصلی درس:

۱. ثرور اسمیت، اخلاق در پژوهش‌های پزشکی، آخرین انتشار
2. Veronica English, Gillian Romano – Critchley, Medical Ethics To day , second edition, the

latest edition, B.M.J Publisherm

3. J.k. Mason, G.T. Laurie, Law and Medical Ethics, the latest edition, Oxford
4. The Law and Ethics of Medical Research: by Aurora Plomer, Cavendish Publishing, the latest edition

شیوه ارزشیابی دانشجو

حضور و مشارکت در فعالیت‌های کلاسی و ارائه مقاله در ژورنال کلاب (۳۰٪)

امتحانات پایانی (۵۰٪)

تجزیه و تحلیل اخلاقی طرح‌نامه‌هایی که به عنوان تکلیف به دانشجویان داده می‌شود. (۲۰٪)

نام درس: اخلاق بالینی ۱ (ملاحظات اخلاقی در رابطه پزشک و بیمار) کد درس: ۱۳
پیش نیاز یا همزمان: اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای کد ۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

دانشجو را در شناخت جنبه‌های انسانی و اخلاقی ارتباطات پزشک و بیمار و همکاران حرفه پزشکی توانمند سازد. ایجاد مهارت و ارائه دانش کافی جهت تجزیه و تحلیل اخلاقی و اظهار نظر در خصوص چالش‌های مرتبط با موضوعات فوق

شرح درس و رئوس مطالب: (۳۴ ساعت نظری)

۱. حقوق بیمار و وظایف پزشک
۲. وظایف بیمار و حقوق پزشک
۳. تعهد حرفه‌ای
۴. ارتباط پزشک و بیمار
۵. ماهیت ارتباط پزشک و بیمار
۶. اهمیت اخلاقی و بالینی ارتباط خوب و مؤثر با بیمار
۷. رابطه مالی پزشک و بیمار
۸. حفظ حریم خصوصی بیمار
۹. رضایت آگاهانه
۱۰. حق امتناع از درمان
۱۱. حقیقت‌گویی
۱۲. تعیین ظرفیت و تصمیم‌گیری جایگزین
۱۳. رازداری
۱۴. رابطه پزشک با اعضای کادر سلامت
۱۵. ملاحظات اخلاقی در خطای پزشکی و ملاحظات اخلاقی در عوارض اقدام پزشکی
۱۶. تعارض منافع پزشک
۱۷. منشورهای اخلاقی ملی و بین‌المللی حقوق بیمار

منابع اصلی درس:

Veronica English, Gillian Romano – Critchley, Medical Ethics To day , second edition, the latest edition, B.M.J Publisher
J.k. Mason, G.T. Laurie, Law and Medical Ethics, the latest edition, Oxford
Sugorman J., Ethics in primary care, the latest edition. Mc Graw Hill

شیوه ارزشیابی دانشجوی

مشارکت کلاسی (۲۵٪)

امتحانات پایانی (۵۰٪)

ارائه مقاله مروری در مورد یکی از موضوعاتی که توسط اساتید درس ارائه می‌شود. (۲۵٪)

کد درس: ۱۴

نام درس: اخلاق بالینی ۲ (ملاحظات اخلاقی آغاز و پایان حیات)

پیش نیازها همزمان: اخلاق پزشکی عمومی و اخلاق حرفه ای کد ۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس

به دست آوردن اطلاعات عمیق و توانایی استدلال و تصمیم‌گیری بر اساس مبانی اخلاقی و نیز پژوهش در رابطه با مسائل اخلاقی مرتبط با مراقبت‌های آغاز و پایان حیات

شرح درس و رئوس مطالب: (۳۴ ساعت نظری)

مسائل و ملاحظات اخلاقی در ارتباط با:

۱. فن‌آوری‌های کمک باروری و رحم جایگزین
۲. سلول‌های بنیادین و شبیه‌سازی
۳. روش‌های پیشگیری از بارداری
۴. سقط جنین و مراقبت از زنان باردار
۵. مراقبت از نوزادان نارس و ناتوان
۶. مرگ مغزی و پیوند اعضا
۷. اتانازی
۸. خودکشی و خودکشی با کمک پزشک
۹. advanced directive
۱۰. مراقبت‌های نگهدارنده و تسکینی
۱۱. درمان بیهوده
۱۲. ملاحظات اخلاقی بعد از مرگ

منابع اصلی درس:

Jeff McMahan, The Ethics of Killing, Oxford University Press, the latest edition.
Gail Tulloch, Euthanasia - Choice and Death, Edinburg Univesrity Press, the latest edition.
A companion to Bioethics the latest edition
The Prenatal Person: Ethics from Conception to Birth N M Ford. Blackwell, the latest edition.

شیوه ارزشیابی دانشجویان

پروژه‌ی پژوهشی (۲۵٪)

امتحان شفاهی: استدلال اخلاقی در بررسی موارد (Case study) (۲۵٪)

امتحان کتبی (۵۰٪)

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: عملی

هدف کلی درس

کسب توانایی و مهارت‌های عملی لازم برای تدریس درس اخلاق پزشکی، مشاوره، داوری و ممیزی طرح‌های پژوهشی به لحاظ داشتن استانداردهای اخلاقی و مواجهه با موارد بالینی و مشاوره در مورد آن و برنامه ریزی فعالیت‌های اخلاقی در سازمان‌های حوزه سلامت

اهداف اختصاصی

- بخش اول: آموزش اخلاق پزشکی (در سال دوم تحصیل)
- کسب تجربه و توانایی لازم برای تدریس درس اخلاق پزشکی
- کسب تجربه و توانایی لازم برای آماده سازی محتوای دروس
- کسب تجربه و توانایی لازم با نحوه اداره کلاس
- کسب تجربه و توانایی لازم در طراحی سؤال و برگزاری آزمون درس اخلاق پزشکی
- کسب تجربه و توانایی لازم در نحوه تعامل درست و سازنده با دانشجویان
- بخش دوم: اخلاق در پژوهش (در سال دوم تحصیل)
- کسب تجربه و توانایی لازم برای داوری اخلاقی پروپوزال طرح‌ها و پایان نامه‌ها
- کسب تجربه و توانایی لازم برای نظارت و ممیزی طرح‌ها و پایان نامه‌های در حال انجام
- آشنایی با ساختار و کارکرد کمیته‌های اخلاق در پژوهش
- آشنایی با نحوه داوری مقالات و بررسی تخلفات پژوهشی
- بخش سوم: اخلاق بالینی (در سال اول و دوم تحصیل)
- کسب تجربه و توانایی لازم برای حل تعارضات اخلاقی در محیط‌های بالینی
- کسب تجربه و توانایی لازم در مکتوب کردن گزارش موارد بالینی
- کسب تجربه و توانایی لازم برای تعامل با بالینگران
- کسب تجربه و توانایی لازم برای ارائه مشاوره‌های اخلاقی در محیط‌های بالینی
- کسب تجربه و توانایی اخلاق سازمانی
- بخش چهارم: سایر موارد (در سال اول و دوم تحصیل)
- آشنایی با دستاوردهای جدید علمی
- کسب تجربه و توانایی لازم برای ارائه مطالب در کنفرانس‌های علمی

شرح درس و رئوس مطالب: (۱۳۶ ساعت عملی)

بخش اول: آموزش اخلاق پزشکی (در سال دوم تحصیل)

- تدریس درس اخلاق پزشکی به میزان ۲ واحد در هر ترم به عنوان کمک مدرس (استاد تدریس می کنند)
- (teacher assistant)

ارزشیابی:

- ✓ ثبت حضور و همکاری در برگزاری جلسات درس در لاگ بوک و کیفیت همکاری مربوطه ۴ نمره
- ✓ ارائه یک جلسه تدریس در آخر سال دوم ۱ نمره

بخش دوم: اخلاق در پژوهش (در سال دوم تحصیل) زیر نظر استاد مربوطه

- داوری پروپوزال ۲ طرح تحقیقاتی یا پایان نامه در ماه، جمعاً به میزان ۲۴ عدد در سال تحت نظر متخصص اخلاق پزشکی عضو کمیته اخلاق در پژوهش

ارزشیابی:

- ✓ انجام و کیفیت داوری طرح ها ۳ نمره
- ✓ ممیزی ۲ طرح تحقیقاتی و ارائه گزارش مربوطه ۱ نمره
- ✓ شرکت در جلسات کمیته اخلاق در پژوهش بر اساس لاگ بوک و ارائه گزارش مربوطه ۱ نمره

بخش سوم: اخلاق بالینی (در سال اول و دوم تحصیل) زیر نظر استاد مربوطه

- شرکت در حداقل ۶۰ جلسه CPC و دریافت گواهی حضور
- شرکت در حداقل ۶ جلسه کمیته اخلاق بیمارستانی
- تهیه گزارش جلسات CPC مربوط به دانشجو

ارزشیابی:

- شرکت در جلسات ۲ نمره
- شرکت در جلسه کمیته اخلاق بیمارستانی و تهیه گزارش مربوطه ۱ نمره
- ارزیابی گزارش از جلسات CPC مربوطه ۲ نمره

بخش چهارم: سایر موارد (در سال اول و دوم تحصیل)

- شرکت در حداقل ۶۰ جلسه ژورنال کلاب و دریافت گواهی حضور
- ارائه جلسات ژورنال کلاب مربوط به دانشجو

ارزشیابی:

- ✓ شرکت منظم در جلسات بر اساس لاگ بوک مربوطه ۳ نمره
- ✓ ارائه مقاله و کیفیت ارائه بر اساس دستورالعمل مصوب و چک لیست مصوب ۳ نمره

شیوه ارزیابی دانشجو

ارائه گواهی و یا ارائه گزارش و در صورت لزوم، برگزاری آزمون عملی

نام درس: کارورزی

کد درس: ۱۶

پیش نیاز: کلیه دروس کمبود (جبرانی)، اجباری و اختیاری

تعداد واحد: ۵

نوع واحد: کارورزی

سال سوم و چهارم

با توجه به عدم کفایت کوریکولوم دوره دکترای اخلاق پزشکی مصوب ۱۳۸۷ در خصوص توانمندسازی دانشجویان جهت کاربرد دانش اخلاق پزشکی در حوزه های آموزش، پژوهش و ارائه خدمات، گروه اخلاق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی برنامه کارورزی دانشجویان دوره دکترای اخلاق پزشکی تدوین نموده است. این برنامه جهت کارورزی دانشجویان بعد از گذراندن آزمون جامع و قبل از دفاع از پایان نامه است. برنامه کارورزی در حوزه های ذیل می باشد:

۱- کمیته اخلاق بیمارستانی:

حضور در کمیته اخلاق بیمارستان به مدت ۶ ماه (۲ روز در هفته) و حضور در گراند راندها، کمیته مورتالیتی و موربیدیتی، رسیدگی به شکایات، آموزش اخلاق بیمارستانی به پرسنل و فراگیران، همکاری در ارائه مشاوره بالینی، همکاری در پایش وضعیت جاری اخلاق در محیط های بالینی و ارائه گزارش، هماهنگی CPC اخلاق... تحت نظارت استاد مربوطه (ارزشیابی بر اساس کیفیت حضور و گزارش وظایف محوله)

۲- آموزش اخلاق پزشکی به فراگیران:

هدایت بحث گروهی و سخنرانی در تدریس اخلاق پزشکی برای فراگیران در حضور استاد جمعاً ۶ جلسه در ۶ هفته (۱ روز در هفته) (ارزشیابی بر اساس محتوای درسی تهیه شده و کیفیت تدریس)

۳- فعالیت در حوزه اخلاق در پژوهش:

نظارت بر انجام پژوهش ها شامل کارآزمایی بالینی، پژوهش بر حیوانات، پژوهش های آزمایشگاهی و ... ۶ مورد با ارائه گزارش مدون زیر نظر استاد مربوطه (ارزشیابی بر اساس کیفیت گزارش)

۴- ارائه گواهی حضور در حداقل ۷۰ جلسه ارائه و بحث موارد اخلاق پزشکی (Case Presentation Conference)

نام درس: پایان نامه

کد درس: ۱۷

پیش نیاز: گذراندن دوره آموزشی

تعداد واحد: ۱۸

نوع واحد: —

هدف کلی درس

طراحی و اجرای یک پروژه تحقیقاتی مرتبط با اخلاق پزشکی

شرح درس

دانشجویان باید مطابق آیین نامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) مصوب شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی به تحقیق در موضوع اخلاق پزشکی بپردازند.

منابع اصلی درس:

یا نظر استاد راهنما

شیوه ارزشیابی دانشجوی :

مطابق با آیین نامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D.) مصوب شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس: هدف از این درس آشنایی با نحوه مواجهه ادیان توحیدی و سایر مکاتب عمده جهان با موضوعات اخلاق پزشکی است. بررسی تطبیقی موضوعات پزشکی در ادیان مختلف علاوه بر آنکه تفاوت رویکرد دینی در حالت کلی با رویکرد سکولار را نشان می‌دهد، ظرفیت‌های متفاوت ادیان مورد بحث را در حل معضلات اخلاقی پیش آمده در حوزه پزشکی نمایان می‌سازد.

شرح درس و رئوس مطالب: ۳۴ ساعت نظری

۱. تاریخچه پیوند متقابل دین و اخلاق پزشکی

۲. جایگاه دین در شکل‌گیری ارزش‌های اخلاقی

۳. اخلاق پزشکی از دیدگاه اسلامی:

- دیدگاه شیعی

- دیدگاه اهل سنت

۴. اخلاق پزشکی از دیدگاه مسیحی

۵. اخلاق پزشکی از دیدگاه یهودی

۶. اخلاق پزشکی از دیدگاه زرتشتی

۷. اخلاق پزشکی از دیدگاه ادیان و مکاتب شرق دور

- دیدگاه بودایی

- دیدگاه کنفوسیوس

- دیدگاه هندوئیسم

۸. اصول اخلاق پزشکی از دیدگاه سکولار

منابع اصلی درس:

1. Guinn, David E. Hand book of Bioethics and Religion. Oxford University Press. the latest edition
2. Beauchamp Tom L, Childress James F. principles of Biomedical Ethics. Oxford University Press. the latest edition
3. The Blackwell Guide to Medical Ethics 3. Edited by: Rosamond Rhodes, Leslie Francis and Anita Silvers, USA Pub Date the latest edition

شیوه ارزشیابی دانشجو:

امتحان کتبی

نام درس: جامعه‌شناسی پزشکی

کد درس: ۱۹

پیش‌نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف کلی درس:

لرژوم آشنایی فارغ‌التحصیلان این رشته با مفاهیم کلی جامعه‌شناسی خصوصاً با رویکرد نظام سلامت و مفاهیمی چون سلامت اجتماعی، عدالت اجتماعی و ... به منظور ایجاد جامعیت بیش‌تر نگرش‌های تحلیلی دانشجویان

شرح درس و رئوس مطالب: ۱۷ ساعت نظری

- آشنایی اجمالی با علم جامعه‌شناسی و جامعه‌شناسی پزشکی
- تحلیل سلامتی، بیماری، ناخوشی
- نقص، ناتوانی و معلولیت
- سلامت اجتماعی و مؤلفه‌های اجتماعی سلامت
- نابرابری‌های بهداشتی: مفاهیم و تئوری‌ها
- سرمایه اجتماعی و سلامت
- مراقبت در اجتماع، خوددرمانی، نهادها و سازمان‌های سلامت
- مدرنیته و بررسی خطاهای پزشکی

منابع اصلی درس:

مطالب و مقالات ارائه شده در کلاس

شیوه ارزشیابی دانشجو:

آزمون کتبی میان‌ترم و پایان‌ترم

نام درس: اخلاق در فناوریهای نوین پزشکی

کد درس: ۲۰

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

هدف اصلی

توانمند سازی دانشجویان دوره تخصصی اخلاق پزشکی در شناخت و تحلیل اخلاقی دسترسی و کاربری فناوریهای نوین پزشکی و نیز حل معضلات اخلاقی آن

اهداف فرعی

الف) تبیین ضرورت دسترسی و کاربرد فناوریهای نوین پزشکی بر اساس اصل عدالت در توزیع منابع

ب) ارزیابی اخلاقی فناوریهای نوین پزشکی

ج) توانایی تدوین راهنماهای اخلاقی لازم در بکارگیری فناوریهای نوین پزشکی

شرح درس و رئوس مطالب: (۱۷ ساعت نظری)

۱. اخلاق در فناوریهای نوین پزشکی: کلیات

۱.۱. تصمیم گیریهای اخلاقی در بکارگیری فناوریهای نوین پزشکی

۱.۲. اولویت و عدالت در دسترسی به فناوریهای نوین پزشکی

۲- ملاحظات اخلاقی در نانو تکنولوژی

۱.۲. ملاحظات اخلاقی در فن آوری های نوین ژنتیک پزشکی

۲.۲. اخلاق در تشکیل و مدیریت بانک های زیستی (۱ و ۲)

۳، ۴.۲. ملاحظات اخلاقی در فن آوری اطلاعات سلامت

۳ ملاحظات اخلاقی در پژوهش و کاربرد سلولهای بنیادی

(۱ و ۲)

۱.۳. ملاحظات اخلاقی در استفاده از ربات ها

۴ ارزش یابی (امتحان کتبی و پروژه دانشجویی)

منابع اصلی درس:

مطالب و مقالات ارائه شده در کلاس

شیوه ارزشیابی دانشجویان

آزمون کتبی میان ترم و پایان ترم

نام درس: مهارت‌های ارتباطی و آموزه های اسلامی

کد درس: ۲۱

پیش نیاز: ندارد

تعداد واحد: ۱ (۵/۰ واحد نظری - ۵/۰ واحد عملی)

نوع واحد: نظری - عملی

هدف کلی درس

- متخصص اخلاق پزشکی لازم است بیاموزد که برقراری ارتباط اثربخش با دیگران مهارتی است که باید آموخته شود و مورد تمرین و ممارست قرارگیرد و سلیقه‌ای نیست و می‌آموزد که این مهارتها به هم وابسته‌اند و دانستن همه آنها و مهارت در همه آنها الزامی است
- گرچه این مهارتها را بر اساس مدل‌های مختلف می‌توان آموخت، اما در ایران اسلامی لازم است که مبتنی بر آموزه های اسلام باشند و یا فرهنگ و تمدن اسلامی تطابق داشته باشند و نهایتاً همانگونه که مورد تأکید دین مبین اسلام است، رفتار خود را با سعه صدر و حلم و مدارا و احترام، اثربخشی بیشتر ببخشند. لذا:
- متخصص اخلاق پزشکی لازم است با فضائل اسلامی مرتبط با حرفه خود آشنا باشد و بتواند با رفتار خود آنها را عینیت بخشد.
- متخصص اخلاق پزشکی لازم است تقوا، حلم، احترام، صداقت، صراحت و قاطعیت را بشناسد و بر اساس آنها رفتار نماید.
- متخصص اخلاق پزشکی لازم است که علاوه آنکه خشم خود را کنترل می‌کند، بتواند تنش‌های ارتباطی دیگران در محیط پیرامون خود را نیز مهار و کنترل نماید
- متخصص اخلاق پزشکی باید قادر به انجام سخنرانی اثربخش و تأثیرگذار باشد
- متخصص اخلاق پزشکی لازم است مهارت‌های مدیریت و انجام کار تیمی اثربخش را بداند
- متخصص اخلاق پزشکی لازم است به فنون مذاکره آگاه باشد و به‌ویژه مذاکره با رسانه‌ها و همچنین رؤسای سازمانها و مراکز را به‌خوبی بداند.

اهداف فرعی (بینابینی):

متخصص اخلاق پزشکی باید:

- ۱- آموزه‌های دینی مؤید ارتباط اثربخش را بداند.
- ۲- اهمیت واجزاء و ویژگی‌های ارتباط را بداند
- ۳- سبک‌های و مدل‌های ارتباطی را بداند.
- ۴- مهارت‌های ارتباطی را بداند و نسبت به آنها اشراف داشته باشد و بتواند به موقع به اجراء بگذارد
- ۵- بتواند کارگاه مهارت‌های ارتباطی برگزار کند

رئوس مطالب: ۹ ساعت نظری - ۱۷ ساعت عملی

- ۱- آموزه‌های دینی در خصوص ارتباط با دیگران اعم از تقوا، حلم، احترام، مهربانی، مدارا، اصلاح ذات‌البین و...

۲- کلیات ارتباط مشتمل بر: - اهمیت ارتباط - گستره ارتباط - مفهوم ارتباط - تعاریف ارتباط - اجزاء ارتباط - شیوه‌های ارتباط

۳- سبک‌های ارتباطی: پرخاشگری، سلطه‌گری، سلطه‌پذیری، قاطعیت

۴- ارتباط با خود: شناخت خود، صداقت با خود، پذیرش خود، تسلط بر خود و...

۵- ارتباط کلامی و غیر کلامی (زبان بدن و زبان عمل و زبان اشیاء)

۶- مهارت‌های ارتباطی: همدلی، گوش دادن فعال و مؤثر، احترام

۷- مهارت‌های ارتباطی: کنترل خشم خود و دیگران، ابراز وجود و جرأت‌ورزی،

۸- فنون و مهارت‌های: سخنرانی، کار تیمی اثربخش، مذاکره

وظایف و تکالیف دانشجوی

- مشارکت در حل مسائل مطرح شده
- ارائه مثال‌های عمومی و کاربردی
- رل مدلینگ
- تهیه اسلاید جهت ارائه کارگاه آموزشی نیم روزه
- روش آموزش:
- سخنرانی تعاملی و بحث گروهی و رل مدلینگ

وسایل کمک آموزشی

- تخته سفید
- پروژکتور اسلاید (پاورپوینت)
- نحوه ارزشیابی دانشجوی:
- آزمون پایان ترم
- دانشجوی در پایان این درس باید قادر باشد که کارگاهی چهارساعته از موضوعات این درس را مدیریت و تدریس نماید.

منابع اصلی درس:

- کتاب فروع کافی، شیخ کلینی
- دانشنامه احادیث پزشکی، آیت‌الله ری شهری
- ارتباط شناسی، دکتر مهدی محسنیان راد،
- سبک‌ها و مهارت‌های ارتباطی، دکتر نیما قربانی
- رفتار غیر کلامی در روابط میان فردی، ویرجینیا پی، رچموند
- کار تیمی اثر بخش، مایکل اوست
- روانشناسی ابراز وجود، رابرت البرتی، مایکل امونز
- پیام‌ها، متیو مک‌کی، مارتا دیویس، پاتریک فنینگ

شیوه ارزشیابی دانشجو

همکاری و مشارکت در کلاسها (۲۵٪)

آزمون پایانی (۳۵٪)

ارائه کارگاه نیم‌روزه (۵۰٪)

فصل چهارم
استانداردهای برنامه آموزشی دوره دکتری تخصصی
(Ph.D.) رشته اخلاق پزشکی

استانداردهای برنامه آموزشی

موارد زیر، حداقل موضوعاتی هستند که بایستی در فرایند ارزیابی برنامه های آموزشی توسط ارزیابان مورد بررسی قرار گیرند:

* ضروری است، دوره، فضاها و امکانات آموزشی عمومی مورد نیاز از قبیل: کلاس درس اختصاصی، سالن کنفرانس، قفسه اختصاصی کتاب در گروه، کتابخانه عمومی، مرکز کامپیوتر مجهز به اینترنت با سرعت کافی و نرم افزارهای اختصاصی، وب سایت اختصاصی گروه و سیستم بایگانی آموزشی را در اختیار داشته باشد.

* ضروری است، گروه آموزشی، فضاهای اختصاصی مورد نیاز، شامل: آزمایشگاه های اختصاصی، عرصه های بیمارستانی و اجتماعی را براساس مفاد مندرج در برنامه آموزشی در اختیار فراگیران قرار دهد.

* ضروری است، دپارتمان آموزشی، فضاهای رفاهی و فرهنگی مورد نیاز، شامل: اتاق استادان، اتاق دانشجویان، سلف سرویس، نمازخانه، خوابگاه و امکانات فرهنگی ورزشی را در اختیار برنامه قرار دهد.

* ضروری است که عرصه های آموزشی خارج دپارتمان دوره های چرخشی، مورد تایید قطعی گروه ارزیابان باشند.

* ضروری است، جمعیت ها و مواد اختصاصی مورد نیاز برای آموزش شامل: بیمار، تخت فعال بیمارستانی، نمونه های آزمایشگاهی، نمونه های غذایی، دارویی یا آرایشی برحسب نیاز برنامه آموزشی به تعداد کافی و تنوع قابل قبول از نظر ارزیابان در دسترس فراگیران قرار داشته باشد.

* ضروری است، تجهیزات سرمایه ای و مصرفی مورد نیاز مندرج در برنامه در اختیار مجریان برنامه قرار گرفته باشد و کیفیت آن ها نیز، مورد تایید گروه ارزیاب باشد.

* ضروری است، امکانات لازم برای تمرینات آموزشی و انجام پژوهش های مرتبط، متناسب با رشته مورد ارزیابی در دسترس هیئت علمی و فراگیران قرار داشته باشد و این امر، مورد تایید ارزیابان قرار گیرد.

* ضروری است، دپارتمان آموزشی مورد ارزیابی، هیئت علمی مورد نیاز را بر اساس موارد مندرج در برنامه آموزشی و مصوبات شورای گسترش در اختیار داشته باشد و مستندات آن در اختیار گروه ارزیاب قرار گیرد.

* ضروری است، دپارتمان آموزشی برای تربیت فراگیران دوره، کارکنان دوره دیده مورد نیاز را طبق آنچه در برنامه آموزشی آمده است، در اختیار داشته باشد.

* ضرورت دارد که برنامه آموزشی (Curriculum) در دسترس تمام مخاطبین قرار گرفته باشد.

* ضروری است، آیین نامه ها، دستورالعمل ها، گایدلاین ها، قوانین و مقررات آموزشی در دسترس همه مخاطبین قرار داشته باشد و فراگیران در ابتدای دوره، در مورد آنها توجیه شده باشند و مستندات آن در اختیار ارزیابان قرار گیرد.

* ضروری است که منابع درسی اعم از کتب و مجلات مورد نیاز فراگیران و اعضای هیات علمی، در قفسه کتاب گروه آموزشی در دسترس باشند.

* ضروری است که فراگیران در طول هفته، طبق تعداد روزهای مندرج در قوانین جاری در محل کار خود حضور فعال داشته، وظایف خود را تحت نظر استادان یا فراگیران ارشد انجام دهند و برنامه هفتگی یا ماهانه گروه در دسترس باشد.

* ضروری است، محتوای برنامه کلاس های نظری، حداقل در ۸۰٪ موضوعات با جدول دروس مندرج در برنامه آموزشی انطباق داشته باشد.

* ضروری است، فراگیران، طبق برنامه تنظیمی گروه، در کلیه برنامه های آموزشی و پژوهشی گروه، مانند کنفرانس های درون گروهی، سمینار ها، کارهای عملی، کارهای پژوهشی و آموزش رده های پایین تر حضور فعال داشته باشند و مستندات آن در اختیار ارزیابان قرار داده شود.

* ضروری است، فرایند مهارت آموزی در دوره، مورد رضایت نسبی فراگیران و تایید ارزیابان قرار گیرد.

* ضروری است، مقررات پوشش (Dress code) در شروع دوره به فراگیران اطلاع رسانی شود و برای پایش آن، مکانیسم های اجرایی مناسب و مورد تایید ارزیابان در دیپارتمان وجود داشته باشد.

* ضروری است، فراگیران از کدهای اخلاقی مندرج در کوریکولوم آگاه باشند و به آن عمل نمایند و عمل آنها مورد تایید ارزیابان قرار گیرد.

* ضروری است، در گروه آموزشی برای کلیه فراگیران کارپوشه آموزشی (Portfolio) تشکیل شود و نتایج ارزیابی ها، گواهی های فعالیت های آموزشی، داخل و خارج از گروه آموزشی، تشویقات، تذکرات و مستندات ضروری دیگر در آن نگهداری شود.

* ضروری است، فراگیران کارنمای (Log book) قابل قبولی، منطبق با توانمندی های عمومی و اختصاصی مندرج در برنامه مورد ارزیابی در اختیار داشته باشند.

* ضروری است، فراگیران بر حسب نیمسال تحصیلی، مهارت های مداخله ای اختصاصی لازم را براساس موارد مندرج در برنامه انجام داده باشند و در کارنمای خود ثبت نموده و به امضای استادان ناظر رسانده باشند.

* ضروری است، کارنما به طور مستمر توسط فراگیران تکمیل و توسط استادان مربوطه پایش و نظارت شود و باز خورد مکتوب لازم به آنها ارائه گردد.

* ضروری است، فراگیران در طول دوره خود، در برنامه های پژوهشی گروه علمی مشارکت داشته باشند و مستندات آن در دسترس باشد.

* ضروری است، فراگیران بر حسب سال تحصیلی، واحدهای خارج از گروه آموزشی را (در صورت وجود) گذرانده و از مسئول عرصه مربوطه گواهی دریافت نموده باشند و مستندات آن به رویت گروه ارزیاب رسانده شود.

* ضروری است، بین گروه آموزشی اصلی و دیگر گروه های آموزشی همکاری های علمی بین رشته ای از قبل پیش بینی شده و برنامه ریزی شده وجود داشته باشد و مستنداتی که مبین این همکاری ها باشند، در دسترس باشد.

* ضروری است، در آموزش های حداقل از ۷۰٪ روش ها و فنون آموزشی مندرج در برنامه، استفاده شود.

* ضروری است، فراگیران در طول دوره خود به روش های مندرج در برنامه، مورد ارزیابی قرار گیرند و مستندات آن به گروه ارزیاب ارائه شود.

* ضروری است، دانشگاه یا مراکز آموزشی مورد ارزیابی، واجد ملاک های مندرج در برنامه آموزشی باشند.

فصل پنجم
ارزشیابی برنامه آموزشی
دوره دکتری تخصصی (Ph.D.)
رشته اخلاق پزشکی

ارزشیابی برنامه (Program Evaluation)

نحوه ارزشیابی تکوینی برنامه:

ارزشیابی به صورت تکوینی (Formative Evaluation) و ارزشیابی تراکمی (Summative Evaluation) خواهد بود. واحد مسئول انجام ارزشیابی کمیته های ارزشیابی دانشکده و با نظارت کمیته مرکزی ارزشیابی دانشگاه تعیین می شود.

شرایط ارزشیابی نهایی برنامه:

این برنامه در شرایط زیر ارزشیابی خواهد شد:

- ۱- گذشت ۴ سال از اجرای برنامه
- ۲- تغییرات عمده فناوری که نیاز به بازنگری برنامه را مسجل کند
- ۳- تصمیم سیاستگذاران اصلی مرتبط با برنامه

شاخص های ارزشیابی برنامه:

شاخص:

معیار:

★ میزان رضایت دانش آموختگان از برنامه:	۶۵ درصد
★ میزان رضایت اعضای هیات علمی از برنامه:	۳۰ درصد
★ میزان رضایت مدیران نظام سلامت از نتایج برنامه:	۵ درصد
★ میزان برآورد نیازها و رفع مشکلات سلامت توسط دانش آموختگان رشته:	طبق نظر ارزیابان
★ کمیت و کیفیت تولیدات فکری و پژوهشی توسط دانش آموختگان رشته:	طبق نظر ارزیابان

شیوه ارزشیابی برنامه:

- نظرسنجی از هیات علمی درگیر برنامه، دستیاران و دانش آموختگان با پرسشنامه های از قبل بازنگری شده
- استفاده از پرسشنامه های موجود در واحد ارزشیابی و اعتباربخشی دبیرخانه

متولی ارزشیابی برنامه:

متولی ارزشیابی برنامه، شورای گسترش دانشگاه های علوم پزشکی با همکاری گروه تدوین یا بازنگری برنامه و سایر دبیرخانه های آموزشی و سایر اعضای هیات علمی می باشند.

نحوه بازنگری برنامه:

مراحل بازنگری این برنامه به ترتیب زیر است:

- گردآوری اطلاعات حاصل از نظرسنجی، تحقیقات تطبیقی و عرصه ای، پیشنهادات و نظرات صاحب نظران
- درخواست از دبیرخانه جهت تشکیل کمیته بازنگری برنامه
- طرح اطلاعات گردآوری شده در کمیته بازنگری برنامه
- بازنگری در قسمت های مورد نیاز برنامه و ارائه پیش نویس برنامه آموزشی بازنگری شده به دبیرخانه شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی

ضمائم

منشور حقوق بیمار در ایران

- ۱- دریافت مطلوب خدمات سلامت حق بیمار است.
- ارائه خدمات سلامت باید:
 - ۱-۱) شایسته شان و منزلت انسان و با احترام به ارزش‌ها، اعتقادات فرهنگی و مذهبی باشد؛
 - ۱-۲) بر پایه‌ی صداقت، انصاف، ادب و همراه با مهربانی باشد؛
 - ۱-۳) فارغ از هرگونه تبعیض از جمله قومی، فرهنگی، مذهبی، نوع بیماری و جنسیتی باشد؛
 - ۱-۴) بر اساس دانش روز باشد؛
 - ۱-۵) مبتنی بر برتری منافع بیمار باشد؛
 - ۱-۶) در مورد توزیع منابع سلامت مبتنی بر عدالت و اولویت‌های درمانی بیماران باشد؛
 - ۱-۷) مبتنی بر هماهنگی ارکان مراقبت اعم از پیشگیری، تشخیص، درمان و توانبخشی باشد؛
 - ۱-۸) به همراه تأمین کلیه امکانات رفاهی پایه و ضروری و به دور از تحمیل درد و رنج و محدودیت‌های غیرضروری باشد؛
 - ۱-۹) توجه ویژه‌ای به حقوق گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه از جمله کودکان، زنان باردار، سالمندان، بیماران روانی، زندانیان، معلولان ذهنی و جسمی و افراد بدون سرپرست داشته باشد؛
 - ۱-۱۰) در سریع‌ترین زمان ممکن و با احترام به وقت بیمار باشد؛
 - ۱-۱۱) یا در نظر گرفتن متغیرهایی چون زبان، سن و جنس گیرندگان خدمت باشد؛
 - ۱-۱۲) در مراقبت‌های ضروری و فوری (اورژانس)، خدمات بدون توجه به تأمین هزینه‌ی آن صورت گیرد. در موارد غیرفوری (الکتیو) بر اساس ضوابط تعریف شده باشد؛
 - ۱-۱۳) در مراقبت‌های ضروری و فوری (اورژانس)، در صورتی که ارائه خدمات مناسب ممکن نباشد، لازم است پس از ارائه‌ی خدمات ضروری و توضیحات لازم، زمینه انتقال بیمار به واحد مجهز فراهم گردد؛
 - ۱-۱۴) در مراحل پایانی حیات که وضعیت بیماری غیر قابل برگشت و مرگ بیمار قریب الوقوع می باشد هدف حفظ آسایش وی می باشد. منظور از آسایش، کاهش درد و رنج بیمار، توجه به نیازهای روانی، اجتماعی، معنوی و عاطفی وی و خانواده‌اش در زمان احتضار می‌باشد. بیمار در حال احتضار حق دارد در آخرین لحظات زندگی خویش با فردی که می‌خواهد همراه گردد.
- ۲- اطلاعات باید به نحو مطلوب و به میزان کافی در اختیار بیمار قرار گیرد.
 - ۲-۱) محتوای اطلاعات باید شامل موارد ذیل باشد؛
 - ۲-۲-۱) مفاد منشور حقوق بیمار در زمان پذیرش؛
 - ۲-۱-۲) ضوابط و هزینه‌های قابل پیش بینی بیمارستان اعم از خدمات درمانی و غیر درمانی و ضوابط بیمه و معرفی سیستم‌های حمایتی در زمان پذیرش؛
 - ۳-۱-۳) نام، مسئولیت و رتبه‌ی حرفه‌ای اعضای گروه پزشکی مسئول ارائه مراقبت از جمله پزشک، پرستار و دانشجو و ارتباط حرفه‌ای آن‌ها با یکدیگر؛

۴-۱-۲) روش‌های تشخیصی و درمانی و نقاط ضعف و قوت هر روش و عوارض احتمالی آن، تشخیص بیماری، پیش‌آگهی و عوارض آن و نیز کلیه‌ی اطلاعات تأثیرگذار در روند تصمیم‌گیری بیمار؛

۵-۱-۲) نحوه‌ی دسترسی به پزشک معالج و اعضای اصلی گروه پزشکی در طول درمان؛

۶-۱-۲) کلیه‌ی اقداماتی که ماهیت پژوهشی دارند.

۷-۱-۲) ارائه آموزش‌های ضروری برای استمرار درمان؛

۲-۲) نحوه‌ی ارائه اطلاعات باید به صورت ذیل باشد؛

۱-۲-۲) اطلاعات باید در زمان مناسب و متناسب با شرایط بیمار از جمله اضطراب و درد و ویژگی‌های فردی وی از جمله زبان، تحصیلات و توان درک در اختیار وی قرار گیرد، مگر این‌که:

- تأخیر در شروع درمان به واسطه‌ی ارائه‌ی اطلاعات فوق سبب آسیب به بیمار گردد؛ (در این صورت انتقال اطلاعات پس از اقدام ضروری، در اولین زمان مناسب باید انجام شود).

- بیمار علی‌رغم اطلاع از حق دریافت اطلاعات، از این امر امتناع نماید که در این صورت باید خواست بیمار محترم شمرده شود، مگر این‌که عدم اطلاع بیمار، وی یا سایرین را در معرض خطر جدی قرار دهد؛

۲-۲-۲) بیمار می‌تواند به کلیه‌ی اطلاعات ثبت‌شده در پرونده‌ی بالینی خود دسترسی داشته باشد و تصویر آن را دریافت نموده و تصحیح اشتباهات مندرج در آن را درخواست نماید.

۳- حق انتخاب و تصمیم‌گیری آزادانه بیمار در دریافت خدمات سلامت باید محترم شمرده شود.

۱-۳) محدوده انتخاب و تصمیم‌گیری درباره موارد ذیل می‌باشد:

۱-۳-۱) انتخاب پزشک معالج و مرکز ارائه‌کننده‌ی خدمات سلامت در چارچوب ضوابط؛

۲-۳-۱) انتخاب و نظر خواهی از پزشک دوم به عنوان مشاور؛

۳-۳-۱) شرکت یا عدم شرکت در هر گونه پژوهش، با اطمینان از اینکه تصمیم‌گیری وی تأثیری در تداوم نحوه دریافت خدمات سلامت نخواهد داشت؛

۴-۳-۱) قبول یا رد درمان‌های پیشنهادی پس از آگاهی از عوارض احتمالی ناشی از پذیرش یا رد آن مگر در موارد خودکشی یا مواردی که امتناع از درمان شخص دیگری را در معرض خطر جدی قرار می‌دهد؛

۵-۳-۱) اعلام نظر قبلی بیمار در مورد اقدامات درمانی آتی در زمانی که بیمار واجد ظرفیت تصمیم‌گیری می‌باشد ثبت و به‌عنوان راهنمای اقدامات پزشکی در زمان فقدان ظرفیت تصمیم‌گیری وی با رعایت موازین قانونی مد نظر ارائه‌کنندگان خدمات سلامت و تصمیم‌گیرنده جایگزین بیمار قرار گیرد.

۲-۳) شرایط انتخاب و تصمیم‌گیری شامل موارد ذیل می‌باشد:

۱-۳-۲) انتخاب و تصمیم‌گیری بیمار باید آزادانه و آگاهانه، مبتنی بر دریافت اطلاعات کافی و جامع (مذکور در بند دوم) باشد؛

۲-۳-۲) پس از ارائه اطلاعات، زمان لازم و کافی به بیمار جهت تصمیم‌گیری و انتخاب داده شود.

۴- ارائه خدمات سلامت باید مبتنی بر احترام به حریم خصوصی بیمار (حق خلوت) و رعایت اصل رازداری باشد.

۱-۴) رعایت اصل رازداری راجع به کلیه‌ی اطلاعات مربوط به بیمار الزامی است مگر در مواردی که قانون آن را استثنا کرده باشد؛

۲-۴) در کلیه‌ی مراحل مراقبت اعم از تشخیصی و درمانی باید به حریم خصوصی بیمار احترام گذاشته شود. ضروری است بدین منظور کلیه‌ی امکانات لازم جهت تضمین حریم خصوصی بیمار فراهم گردد؛

۳-۴) فقط بیمار و گروه درمانی و افراد مجاز از طرف بیمار و افرادی که به حکم قانون مجاز تلقی می‌شوند می‌توانند به اطلاعات دسترسی داشته باشند؛

۴-۴) بیمار حق دارد در مراحل تشخیصی از جمله معاینات، فرد معتمد خود را همراه داشته باشد. همراهی یکی از والدین کودک در تمام مراحل درمان حق کودک می‌باشد مگر اینکه این امر بر خلاف ضرورت‌های پزشکی باشد.

۵- دسترسی به نظام کارآمد رسیدگی به شکایات حق بیمار است.

۱-۵) هر بیمار حق دارد در صورت ادعای نقض حقوق خود که موضوع این منشور است، بدون اختلال در کیفیت دریافت خدمات سلامت به مقامات ذی صلاح شکایت نماید؛

۲-۵) بیماران حق دارند از نحوه رسیدگی و نتایج شکایت خود آگاه شوند؛

۳-۵) خسارت ناشی از خطای ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باید پس از رسیدگی و اثبات مطابق مقررات در کوتاه‌ترین زمان ممکن جبران شود.

در اجرای مفاد این منشور در صورتی که بیمار به هر دلیلی فاقد ظرفیت تصمیم‌گیری باشد، اعمال کلیه حقوق بیمار-مذکور در این منشور- بر عهده‌ی تصمیم‌گیرنده‌ی قانونی جایگزین خواهد بود. البته چنانچه تصمیم‌گیرنده‌ی جایگزین بر خلاف نظر پزشک، مانع درمان بیمار شود، پزشک می‌تواند از طریق مراجع ذیربط درخواست تجدید نظر در تصمیم‌گیری را بنماید.

چنانچه بیماری که فاقد ظرفیت کافی برای تصمیم‌گیری است، اما می‌تواند در بخشی از روند درمان معقولانه تصمیم بگیرد، باید تصمیم او محترم شمرده شود.

آیین نامه اجرایی پوشش (Dress Code) و اخلاق حرفه ای دانشجویان در محیط های آزمایشگاهی-بالینی

نحوه پوشش و رفتار تمامی خدمتگزاران در مشاغل گروه علوم پزشکی باید به گونه ای باشد که ضمن حفظ شئون حرفه ای، زمینه را برای ارتباط مناسب و موثر حرفه ای با بیماران، همراهان بیماران، همکاران و اطرافیان در محیط های آموزشی فراهم سازد.

لذا رعایت مقررات زیر برای کلیه عزیزانی که در محیط های آموزشی بالینی و آزمایشگاهی در حال تحصیل یا ارائه خدمت هستند، اخلاقاً الزامی است.

فصل اول: لباس و نحوه پوشش

لباس دانشجویان جهت ورود به محیط های آموزشی به ویژه محیط های بالینی و آزمایشگاهی باید متحد الشکل بوده و شامل مجموعه ویژگیهای زیر باشد:

- ۱- رپوش سفید بلند در حد زانو و غیر چسبان با آستین بلند
- ۲- رپوش باید دارای آرم دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه باشد.
- ۳- تمامی دکمه های رپوش باید در تمام مدت حضور در محیط های آموزشی بطور کامل بسته باشد .
- ۴- استفاده از کارت شناسایی معتبر عکس دار حاوی (حرف اول نام، نام خانوادگی، عنوان، نام دانشکده و نام رشته) بر روی پوشش، در ناحیه سینه سمت چپ در تمام مدت حضور در محیط های آموزشی الزامی می باشد .
- ۵- دانشجویان خانم باید تمامی سر، گردن، نواحی زیر گردن و موها را با پوشش مناسب بپوشانند.
- ۶- شلوار باید بلند متعارف و ساده و غیر چسبان باشد استفاده از شلوارهای جین پاره و نظایر آن در شان حرف پزشکی نیست.
- ۷- پوشیدن جوراب ساده که تمامی پا و ساق پا را بپوشاند ضروری است .
- ۸- پوشیدن جوراب های توری و یا دارای تزیینات ممنوع است.
- ۹- کفش باید راحت و مناسب بوده، هنگام راه رفتن صدا نداشته باشد.
- ۱۰- رپوش، لباس و کفش باید راحت، تمیز، مرتب و در حد متعارف باشد و نباید دارای رنگهای تند و زننده نا متعارف باشد.
- ۱۱- استفاده از نشانه های نامربوط به حرفه پزشکی و آویختن آن به رپوش، شلوار و کفش ممنوع می باشد.
- ۱۲- استفاده و در معرض دید قرار دادن هر گونه انگشتر، دستبند، گردن بند و گوشواره (به جز حلقه ازدواج) در محیط های آموزشی ممنوع می باشد .
- ۱۳- استفاده از دمپایی و صندل در محیط های آموزشی بجز اتاق عمل و اتاق زایمان ممنوع می باشد.

آیین نامه اجرایی پوشش (Dress Code) و اخلاق حرفه ای دانشجویان در محیط های آزمایشگاهی-بالینی

فصل دوم: بهداشت فردی و موازین آرایش در محیط های آموزشی کشور

- ۱- وابستگان به حرف پزشکی الگوهای نظافت و بهداشت فردی هستند، لذا، بدون تردید تمیزی ظاهر و بهداشت در محیط های آموزشی علوم پزشکی از ضروریات است.
- ۲- ناخن ها باید کوتاه و تمیز باشد آرایش ناخن ها با لاک و برچسب های ناخن در هر شکلی ممنوع است استفاده از ناخن های مصنوعی و ناخن بلند موجب افزایش شانس انتقال عفونت و احتمال آسیب به دیگران و تجهیزات پزشکی می باشد.
- ۳- آرایش سر و صورت به صورت غیر متعارف و دور از شئون حرفه پزشکی ممنوع می باشد.
- ۴- نمایان نمودن هرگونه آرایش بصورت تاتو و با استفاده از حلقه یا نگین در بینی یا هر قسمت از دستها و صورت ممنوع است.
- ۵- استفاده از ادوکلن و عطرها با بوی تند و حساسیت زا در محیط های آموزشی ممنوع است.

فصل سوم: موازین رفتار دانشجویان در محیط های آموزش پزشکی

- ۱- رعایت اصول اخلاق حرفه ای، تواضع و فروتنی در برخورد با بیماران، همراهان بیماران، استادان، دانشجویان و کارکنان الزامی است.
- ۲- صحبت کردن در محیط های آموزشی باید به آرامی و با ادب همراه باشد. و هرگونه ایجاد سرو و صدای بلند و یا بر زبان راندن کلمات که در شان حرفه پزشکی نیست، ممنوع است.
- ۳- استعمال دخانیات در کلیه زمان های حضور فرد در محیط های آموزشی، ممنوع می باشد.
- ۴- جویدن آدامس و نظایر آن در آزمایشگاهها، سالن کنفرانس، راند بیماران و در حضور اساتید، کارکنان و بیماران ممنوع می باشد.
- ۵- در زمان حضور در کلاس ها، آزمایشگاهها و راند بیماران، تلفن همراه باید خاموش بوده و در سایر زمان ها، استفاده از آن به حد ضرورت کاهش یابد.
- ۶- هرگونه بحث و شوخی در مکانهای عمومی مرتبط نظیر آسانسور، کافی شاپ و رستوران ممنوع می باشد.

فصل چهارم: نظارت بر اجرا و پیگیری موارد تخلف آیین نامه

- ۱- نظارت بر رعایت اصول این آیین نامه در بیمارستان های آموزشی و سایر محیط های آموزشی علوم پزشکی بالینی بر عهده معاون آموزشی بیمارستان، مدیر گروه، رئیس بخش و کارشناسان آموزشی و دانشجویی واحد مربوطه می باشد.
- ۲- افرادی که اخلاق حرفه ای و اصول این آیین نامه را رعایت نمایند ابتدا تذکر داده می شود و در صورت اصرار بر انجام تخلف به شورای انضباطی دانشجویان ارجاع داده می شوند.

مقررات کار با حیوانات آزمایشگاهی

حیوانات نقش بسیار مهمی در ارتقاء و گسترش تحقیقات علوم پزشکی داشته و مبانی اخلاقی و تعلیم ادیان الهی حکم می کند که به رعایت حقوق آنها پایبند باشیم. بر این اساس محققین باید در پژوهش هایی که بر روی حیوانات انجام می دهند، ملزم به رعایت اصول اخلاقی مربوطه باشند، به همین علت نیز بر اساس مصوبات کمیسیون نثریات، ذکر کرد کمیته اخلاق در مقالات پژوهشی ارسالی به نثریات علمی الزامی می باشد. ذیلا به اصول و مقررات کار با حیوانات آزمایشگاهی اشاره می شود:

- فضا و ساختمان نگهداری دارای امکانات لازم برای سلامت حیوانات باشد.
- قبل از ورود حیوانات، بر اساس نوع و گونه، شرایط لازم برای نگهداری آنها فراهم باشد.
- قفس ها، دیوار، کف و سایر بخش های ساختمانی قابل شستشو و قابل ضد عفونی کردن باشند.
- در فضای بسته شرایط لازم از نظر نور، اکسیژن، رطوبت و دما فراهم شود.
- در صورت نگهداری در فضای باز، حیوان باید دارای پناهگاه باشد.
- فضا و قفس با گونه حیوان متناسب باشد.
- قفس ها امکان استراحت حیوان را داشته باشند.
- در حمل و نقل حیوان، شرایط حرارت و برودت، نور و هوای تنفسی از محل خرید تا محل دائم حیوان فراهم باشد.
- وسیله نقلیه حمل حیوان، دارای شرایط مناسب بوده و مجوز لازم را داشته باشد.
- سلامت حیوان، توسط فرد تحویل گیرنده کنترل شود.
- قرنطینه حیوان تازه وارد شده، رعایت گردد.
- حیوانات در مجاورت حیوانات شکارچی خود قرار نگیرند.
- قفس ها در معرض دید فرد مراقب باشند.
- امکان فرار حیوان از قفس وجود نداشته باشد.
- صداهای اضافی که باعث آزار حیوان می شوند از محیط حذف شود.
- امکان آسیب و جراحت حیوان در اثر جابجایی وجود نداشته باشد.
- بستر و محل استراحت حیوان بصورت منظم تمیز گردد.
- فضای نگهداری باید به طور پیوسته شستشو و ضد عفونی شود.
- برای تمیز کردن محیط و سالم سازی وسایل کار، از مواد ضد عفونی کننده استاندارد استفاده شود.
- غذا و آب مصرفی حیوان مناسب و بهداشتی باشد.
- تهیه و تخلیه فضولات به طور پیوسته انجام شود به نحوی که بوی آزار دهنده و امکان آلرژی زایی و انتقال بیماری به کارکنان، همچنین حیوانات آزمایشگاهی وجود نداشته باشد.
- فضای مناسب برای دفع اجساد و لاشه حیوانات وجود داشته باشد.
- فضای کافی، راحت و بهداشتی برای پرسنل اداری، تکنیسین ها و مراقبین وجود داشته باشد.

- در پژوهشها از حیوانات بیمار یا دارای شرایط ویژه مثل بارداری و شیردهی استفاده نشود.
- قبل از هرگونه اقدام پژوهشی، فرصت لازم برای سازگاری حیوان با محیط و افراد فراهم باشد.
- کارکنان باید آموزش کار با حیوانات را دیده باشند.

شرایط اجرای پژوهش های حیوانی

- ✓ گونه خاص حیوانی انتخاب شده برای آزمایش و تحقیق، مناسب باشد.
- ✓ حداقل حیوان مورد نیاز برای صحت آماری و حقیقی پژوهشی مورد استفاده قرار گیرد.
- ✓ امکان استفاده از برنامه های جایگزینی بهینه به جای استفاده از حیوان وجود نداشته باشد.
- ✓ در مراحل مختلف تحقیق و در روش اتلاف حیوان پس از تحقیق، حداقل آزار بکار گرفته شود.
- ✓ در کل مدت مطالعه کدهای کار با حیوانات رعایت شود.
- ✓ نتایج باید منجر به ارتقاء سطح سلامت جامعه گردد.